

Zelfredzaamheid van statushouders

Scriptie | Hümeýra Karaaslan

3 juli 2020, Deventer

AUTEUR

Hümeýra Karaaslan

Studentnummer: 436689

436689@student.saxion.nl

OPLEIDINGSGEGEVENS

Saxion Hogeschool Deventer

Academie Mens & Arbeid

Toegepaste Psychologie

4e leerjaar

STAGE-ORGANISATIE

Su International Zorg

Sutton 3

7327AB Apeldoorn

T: 055-5220022

E: info@suinternational.nl

BEGELEIDERS

1^e scriptiebegeleider

Margriet Plasman

T: 0612636064

E: m.plasman@saxion.nl

2^e scriptiebegeleider

Ellen Vesters

T: 0880193942

E: h.b.m.vesters@saxion.nl

Opdrachtgever

Murat Aksoy

T: 06-42954522

E: m.aksoy@suinternational.nl

Samenvatting

Su International biedt onder andere begeleiding aan statushouders om zelfredzaamheid te stimuleren. Het is van belang dat de statushouder begeleiding krijgt van een ambulante begeleider die dezelfde achtergrond heeft als de statushouder om taal- en cultuurbarrière te voorkomen. Het probleem in dit onderzoek is dat er soms een tekort aan begeleiders zijn, terwijl de vraag naar begeleiding toeneemt.

In dit onderzoek wordt het Human Centered Design model gebruikt. Er zijn interviews afgenomen met de stakeholders en literatuuronderzoeken gedaan om de deelvragen te beantwoorden. De hoofdvraag van het onderzoek: “Hoe kan de zelfredzaamheid vergroot worden van statushouders door middel van een training?”. De bijbehorende deelvragen zijn:

1. Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?
2. In hoeverre kan Su International de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten?
3. Welke behoeftes hebben de stakeholders met betrekking tot de training?
4. Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om een training zelfredzaamheid te kunnen geven aan statushouders?
5. Aan welke didactische eisen moet de training voldoen?

De opdrachtgever gaf aan dat het beroepsproduct een training moest worden. Hierdoor kon er ook gerichter onderzoek gedaan worden. Uit de resultaten kwam naar voren dat de opdrachtgever alle dertien domeinen (*Financiën, Werk & Opleiding, Tijdbesteding, Huisvesting, Huiselijke relaties, Geestelijke gezondheid, Lichamelijke gezondheid, Middelengebruik, Basale ADL, Instrumentele ADL, Sociaal netwerk, Maatschappelijke participatie en Justitie*) van de Zelfredzaamheid-Matrix terug wilde zien in de training. Deze matrix is ontwikkeld door GGD Amsterdam en Gemeenten Rotterdam en wordt gebruikt als meetinstrument. De begeleiders en statushouder hebben ook een aantal punten hieruit benoemd.

De resultaten zijn uiteindelijk verwerkt in een training en voorgelegd voor feedback. De verkregen feedback is verwerkt in de training waarmee een eindproduct naar voren is gekomen.

Het wordt aanbevolen om de training eerst voor te leggen aan de andere begeleiders die niet geïnterviewd zijn. Indien er verbeterpunten zijn kunnen die punten nog verwerkt worden, voordat het aan de doelgroep gegeven wordt. Aan het begin en eind van de training wordt geadviseerd om een meting te doen om te kijken in welke mate de training de zelfredzaamheid vergroot. Bovendien wordt aangeraden om de evaluaties van de lessen bij te houden en een half jaarlijkse verbetering van de training uit te voeren.

Inhoud

Hoofdstuk 1 Inleiding	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.1 Context.....	5
1.2 Probleemdefiniëring.....	6
1.3 Doelstelling.....	7
1.4 Stakeholders.....	7
Hoofdstuk 2 Methode	8
2.1 Inspiration fase.....	8
2.1.1 Literatuuronderzoek	8
2.1.2 Immersion fase.....	8
2.1.3 Interviews.....	9
2.2 Ideation fase.....	9
Deel I Inspiration fase	10
Hoofdstuk 3 Theoretisch kader	10
3.2 Zelfredzaamheids-Matrix	11
<i>Materiële zelfredzaamheid</i>	11
Werk en opleiding.....	13
<i>Sociale zelfredzaamheid</i>	14
<i>Gezondheid en verzorging</i>	15
3.3 Instrumenten voor zelfredzaamheid	17
3.4 Zelfredzaamheidstrainingen.....	18
Hoofdstuk 4 Resultaten.....	19
Deelvraag 1 “Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?”	19
Interviews	19
Conclusie.....	21
Deelvraag 2 “In hoeverre kan Su International de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten?”	21
Resultaten interview opdrachtgever	22
Resultaten interviews begeleiders.....	22
Conclusie.....	23
Deelvraag 3 “Welke behoeftes hebben de stakeholders met betrekking tot de training?”	24
Resultaten interviews statushouders.....	24
Resultaten interview opdrachtgever	24
Resultaten interviews begeleiders.....	24
Conclusie.....	26

Deelvraag 4 “Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om een training zelfredzaamheid te kunnen geven aan statushouders?”	26
Resultaten interview opdrachtgever	27
Resultaten interviews begeleiders	27
Conclusie.....	27
Deelvraag 5 “Aan welke didactische eisen moet de training voldoen?”	28
Resultaten interview opdrachtgever	28
Resultaten interviews begeleiders	28
Literatuuronderzoek	29
Conclusie.....	30
Deel II Ideation fase	31
Hoofdstuk 5 Het beroepsproduct	31
5.1 Resultaten	31
5.2 Het concept.....	33
5.3 Feedback	35
5.4 Het definitieve beroepsproduct	36
Hoofdstuk 6 Afsluiting.....	38
6.1 Eindconclusie	38
6.2 Discussie en aanbevelingen.....	38
Bibliografie.....	40
Bijlage 1: Zelfredzaamheid-Matrix	45
Bijlage 2 Interviewvragen deelvraag 1	46
Bijlage 3 Interviewvragen deelvraag 2	47
Bijlage 4 Interviewvragen deelvraag 3	49
Bijlage 5 Interviewvragen deelvraag 4	50
Bijlage 6 Interviewvragen deelvraag 5	51
Bijlage 7 Informatiebrief stakeholders	52
Bijlage 8 Informed consent	53
Bijlage 9: Training les 1 (draaiboek & PowerPoint)	54

Hoofdstuk 1 | Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de context en het probleem omschreven. Tevens wordt het doel van het onderzoek beschreven en worden de keuzes voor de stakeholders toegelicht.

1.1 | Context

Su International is een organisatie die vanuit de behoefte van de cliënten met niet-westerse achtergrond is ontstaan. De organisatie is gevestigd in Apeldoorn, maar ook actief in Deventer, Zutphen en Zwolle. Su International levert de volgende diensten en heeft diverse financieringsbronnen:

- Huishoudelijke hulp – WMO – gemeentes;
- Ambulante begeleiding – WMO – gemeentes;
- Ontmoeting – Algemene voorzieningen – subsidie;
- Wijkverpleging – zorgverzekeraars – gecontracteerd met Zilveren Kruis Achmea, Menzis, CZ, VGZ, Eno etc.;
- WLZ – Zorgkantoor – Zilveren Kruis Achmea.

De medewerkers van de organisatie bieden begeleiding aan behoeftigen. Su International heeft ongeveer 70 medewerkers met verschillende zorg en dienstverleningsachtergronden zoals verpleegkundigen, ambulante begeleiders en toegepaste psychologen. Gemiddeld melden er per jaar 75 nieuwe statushouders zich aan bij Su International van verschillende achtergronden; Syrisch, Eritrees, Turks, Afghaans en Iraans. De leeftijd van de statushouders ligt tussen de 18-65 jaar. De meeste cliënten worden door gemeentes en organisaties doorverwezen. Mensen kunnen zich ook via de website of telefonisch aanmelden. Na de aanmelding vindt er een intakegesprek plaats en wordt er bepaald of Su International begeleiding kan bieden. De doelgroep bestaat uit jongeren, ouderen, vluchtelingen en gezinnen met een niet-westerse achtergrond die beschikken over een (tijdelijke) verblijfsvergunning.

De organisatie heeft verschillende afdelingen. Binnen de afdeling ‘ambulante begeleiding’ is de vraag naar ambulante begeleiders groter dan het aanbod en is er een tekort aan medewerkers met een tweede taal voor de “vluchtelingen begeleiding”. De medewerkers van deze afdeling begeleiden cliënten met een andere cultuur of nationaliteit, maar in dit onderzoek wordt de focus gelegd op statushouders. De medewerkers begeleiden de statushouders bij het vergroten van hun zelfredzaamheid in Nederland. De opdrachtgever M. Aksoy, manager ambulante begeleiding, geeft aan dat de vraag naar vluchtelingen begeleiding toeneemt.

In Nederland is het verkrijgen van een definitieve verblijfsvergunning gebonden aan integratievoorwaarden. Allereerst moeten migranten voordat ze naar Nederland komen een inburgeringsexamen maken. Na het behalen van het examen, wordt gekeken of de migrant voldoet aan de criteria voor een definitief verblijfsrecht. In eerste instantie krijgen vluchtelingen een verblijfsvergunning die ingetrokken kan worden wanneer de situatie in het land van herkomst verbetert. Om de tijdelijke verblijfsvergunning om te zetten naar een definitieve verblijfsvergunning, moet men voldoen aan het inburgeringsvereiste. In onderzoek van Bakker (2013) is te zien dat onzekerheid over de verblijfsstatus nadelige gevolgen hebben in de oriëntatie van Nederland en de sociaaleconomische integratie van vluchtelingen.

De mensen die een verblijfsvergunning voor bepaald tijd hebben gekregen worden statushouders genoemd (CBS, 2016).

Het doel van Su International is om statushouders goede begeleiding te bieden om hiermee de zelfredzaamheid van te vergroten. De begeleider voert eerst een intakegesprek met de statushouder. Tijdens de intake wordt de Zelfredzaamheid-Matrix (zie bijlage 1) ingevuld en wordt er gekeken op

welke domeinen de statushouder hulp nodig heeft. De Zelfredzaamheids-Matrix is een screeningsinstrument, welke door GGD Amsterdam en Gemeente Rotterdam ontwikkeld is, met als doel om de zelfredzaamheid in kaart te brengen van de burgers. Het is een meetinstrument om behandeldoelen op te stellen en de voortgang van de burgers te kunnen monitoren (GGD Amsterdam, 2020).

Na het intakegesprek start de begeleiding en wordt er gewerkt aan de domeinen waar de statushouder laag scoort. Tijdens de intakegesprekken worden doelen opgesteld die binnen zes maanden of één jaar behaald moeten worden. Su International koppelt statushouders aan begeleiders met dezelfde afkomst. Dit wordt gedaan om de taal- en cultuurbarrière te voorkomen en sneller een vertrouwensband te creëren tussen de statushouder en begeleider.

Volgens de Wet Inburgering (2013) moeten de statushouders snel en zelfstandig hun zelfredzaamheid binnen de samenleving vergroten. Zij moeten zelf de taalvaardigheid, de kosten en kennis verwerven om als actieve burgers deel te nemen aan de samenleving. Eveneens is men sinds de nieuwe wet niet verplicht om maatschappelijke begeleiding te bieden. Indien nodig kunnen zij gebruik maken van het sociaal leenstelsel.

Uit het onderzoek van Significant Groep blijkt dat de vluchtelingen de maatschappelijke hulp enorm nodig hebben bij het integreren. Zij hebben aangegeven niet in staat te zijn om het inburgeringsproces zelfstandig uit te voeren (Significant, 2018).

Volgens Philimore (2011) is de term integratie een proces waar men doorheen moet richting de assimilatie, waarin mensen hun eigen cultuur loslaten en de cultuur van het land overnemen. Er zijn een aantal factoren die een positieve bijdrage leveren aan de integratie zoals educatie, trainingen, huisvesting en werkgelegenheid. Daarnaast zijn er een aantal factoren dat een negatief effect hebben zoals racisme en politieke houdingen (Phillimore, 2011).

Doel van het onderzoek is het efficiënter realiseren van de vergroting van de zelfredzaamheid van statushouders door het ontwikkelen van een bijpassende training. Er wordt niet stilgestaan bij andere beroepsproducten bijvoorbeeld coaching sessies, omdat de opdrachtgever duidelijke wensen heeft met betrekking tot een training.

1.2 | Probleemdefiniëring

Het probleem is een tekort aan begeleiders met dezelfde cultuur en taal als hun cliënt. De opdrachtgever gaf aan dat dit probleem niet heel lang speelt. De organisatie groeit erg snel en volgens M. Aksoy heeft dit te maken met de goede begeleiding en zorg. Hierdoor nemen de aanmeldingen toe. Dit zorgt ervoor dat vraag en aanbod niet overeen komen.

Uit de data van Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat de asielaanvraag van 2010 tot 2014 gestegen is van 15.000 naar 29.000, vanwege de ontwikkelingen in het Middellandse Zeegebied en de Arabische Lente (CBS, 2020). De toename van de asielaanvragen hebben gevolgen voor de organisatie, omdat steeds meer statushouders hulp nodig hebben. De organisatie moet daarom voldoende begeleiders hebben met verschillende achtergronden. Er zijn periodes waarin veel cliënten zich aanmelden en gekoppeld willen worden aan een begeleider met dezelfde afkomst. Echter, dit is in de praktijk niet altijd realiseerbaar. In dit geval worden statushouders gekoppeld aan begeleiders met een andere afkomst.

De begeleiders krijgen ook cliënten met een andere afkomst. Na een aantal begeleiders gesproken te hebben, blijkt dat veel begeleiders dit niet als prettig ervaren. Zij kunnen niet makkelijk een vertrouwensband creëren indien dezelfde taal en cultuur ontbreekt. De begeleiders schakelen in

zulke situaties een tolk en/of andere hulpmiddelen in zoals woordenboeken of familieleden die wel de Nederlandse taal beheersen.

1.3 | Doelstelling

Het probleem bij Su International is dat vraag en aanbod niet overeen komen, waardoor er een tekort aan medewerkers ontstaat die een tweede taal spreken voor het begeleiden van statushouders. Zij bieden individuele begeleiding aan statushouders om hun zelfredzaamheid te bevorderen. De opdrachtgever wil dit probleem aanpakken, zonder extra medewerkers in dienst te nemen. De individuele begeleiding wil de opdrachtgever vervangen door een training. De training kan dan ingezet worden, wanneer er een grote groep statushouders zich in een periode aanmeldt. Het is voor de opdrachtgever erg lastig om in te schatten, wanneer, hoeveel en welke afkomst de statushouders zullen hebben in een bepaalde periode. Er is voor gekozen om dit probleem aan te pakken door literatuuronderzoek te doen en interviews af te nemen bij de stakeholders.

Het doel van dit project is het efficiënter realiseren van de vergroting van de zelfredzaamheid van statushouders door middel van het ontwikkelen van een training voor deze doelgroep. Op deze manier kan het probleem aangepakt worden met relatief weinig begeleiders van diverse achtergronden. Door een training aan te bieden aan een groep statushouders met dezelfde taal en achtergrond, kan met minder begeleiders aansluiting gevonden worden bij de doelgroep. Het voordeel van het volgen van een groepstraining is dat de statushouder in korte tijd veel kennis opdoet, inzichten krijgt en vaardigheden leert. Ook kan de statushouder tijdens de trainingen zijn sociale kring vergroten en leren van anderen, door eigen situaties/ervaringen te delen. De deelnemers krijgen huiswerk, wat voor een sneller ontwikkelingsproces zorgt.

Volgens de opdrachtgever zijn er zes tot tien cliënten nodig om een training te geven. Dit is zo bepaalt om de kwaliteit, sfeer en ruimte te creëren voor individuele vragen en ontwikkelingen.

1.4 | Stakeholders

De stakeholders bij dit project zijn als volgt:

- De opdrachtgever M. Aksoy, manager ambulante begeleiding;
- Medewerkers die de individuele vluchtelingen begeleiding bieden;
- De doelgroep zelf (statushouders).

De directeur is nauw betrokken bij dit project, omdat hij alles mee wil krijgen en de uiteindelijke beslisser is of het product voldoet aan de wensen. De medewerkers die de begeleiding bieden maken deel uit van dit project. Zij hebben diverse achtergronden zoals, Turkse, Afghaanse, Syrische, Iraanse en Eritrese. Daarnaast hebben zij verschillende opleidingen afgerond zoals Psychologie, Maatschappelijke Hulverlening, Social Work of Toegepaste Psychologie. De medewerkers gaan de training uiteindelijk uitvoeren en geven momenteel de individuele begeleidingen. Dankzij hen kan er een beter beeld geschetst worden waar het product aan moet voldoen. De medewerkers hebben ervaring met de doelgroep en weten welke methodes het beste aansluiten bij de doelgroep en welke onderwerpen van belang zijn.

Tevens wordt de doelgroep erbij betrokken, omdat het uiteindelijk om hen draait. Er worden statushouders geïnterviewd die op dit moment begeleid worden door Su International, en bijna klaar zijn met hun traject. Op die manier kan er achterhaald worden waar zij profijt van hebben gehad en waar zij tegenaan lopen.

Hoofdstuk 2 | Methode

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethoden beschreven en onderbouwd. Hiervoor is het Human Centered Design model gebruikt.

Dit onderzoek is een kwalitatief onderzoek, omdat dit het meest passende methode is om de deelvragen te kunnen beantwoorden. Bij een kwalitatief onderzoek kunnen er nieuwe inzichten verkregen worden door situaties, personen en gebeurtenissen te interpreteren (Baarda, 2014). Door de interviews met de stakeholders wordt er informatie verkregen over welke factoren zelfredzaamheid kan bevorderen bij statushouders.

De onderzoeksmethoden worden in de paragrafen hieronder beschreven. De interviews zullen in april en mei afgenomen worden. Voordat de onderzoeker de interviews afneemt is er een ethische checklist (bijlage 9) ingevuld. Door het invullen van de checklist wordt er bepaald of er een toetsing noodzakelijk is. Na het invullen van de checklist bleek dat dit niet het geval was voor dit onderzoek.

Alle stakeholders van dit onderzoek hebben een informed consent (zie bijlage 8) ontvangen. De anonimiteit van de stakeholders wordt hierdoor verzekerd. Het informed consent wordt na het lezen van de informatiebrief (zie bijlage 7) ondertekend. Na drie jaar wordt het ondertekende informed consent vernietigd. Tijdens de interviews zijn er na mondelinge en schriftelijke toestemming, audio opnames gemaakt. Deze zullen alleen gebruikt worden door de onderzoeker als naslagwerk. Na het onderzoek zullen deze opnames ook vernietigd worden.

De hoofdvraag van dit onderzoek is: “Hoe kan de zelfredzaamheid vergroot worden van statushouders door middel van een training?” en de deelvragen zijn als volgt:

1. Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?
2. In hoeverre kan Su International de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten?
3. Welke behoeftes hebben de stakeholders met betrekking tot de training?
4. Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om een training zelfredzaamheid te kunnen geven aan statushouders?
5. Aan welke didactische eisen moet de training voldoen?

2.1 | Inspiration fase

In de inspiration fase wordt informatie verzameld om antwoord te kunnen geven op de deelvragen van dit onderzoek. Er is literatuuronderzoek gedaan in deze fase en interviews afgenomen met de opdrachtgever, begeleiders en statushouders die door Su International begeleid worden. Er is voor een kwalitatieve onderzoek gekozen, omdat de ervaringen en meningen relevant zijn voor dit onderzoek.

2.1.1 | Literatuuronderzoek

Het onderzoek is gestart met literatuuronderzoek om allereerst een beeld te krijgen van wat er onder zelfredzaamheid wordt verstaan in Nederland. Vervolgens wordt er onderzoek gedaan naar welke factoren effect hebben op de zelfredzaamheid. De Zelfredzaamheid-Matrix zorgt voor een leidraad voor deze paragraaf. Door literatuuronderzoek is er een betrouwbaar en valide beeld ontstaan van de zelfredzaamheidsfactoren. Ook wordt in de conclusie deels door middel van literatuuronderzoek antwoord gegeven op de deelvraag “Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?”.

2.1.2 | Immersion fase

De immersion fase wordt in de theoretische kader verwerkt. Er wordt een beeld geschetst van de doelgroep door literatuuronderzoek te doen. De domeinen van de matrix worden in dit deel gebruikt

om onderzoek te doen naar het leven van een statushouder. Er wordt gekeken naar waar de statushouders tegenaan lopen en welke factoren effect hebben op hun leven, etc.

2.1.3 | Interviews

In dit onderzoek is er gekozen voor semigestructureerd interviews, omdat er dan doorgevraagd kan worden als de stakeholders iets interessants zeggen. Tijdens de interviews met de statushouder is dit ook makkelijker, omdat er bij onduidelijkheden de vragen anders geformuleerd kunnen worden. Het is van belang dat er openvragen worden gesteld om voldoende informatie te krijgen.

De selectie van de stakeholders heeft plaatsgevonden in overeenstemming met de opdrachtgever. De opdrachtgever weet welke medewerkers voldoende ervaring hebben met de doelgroep. Daarnaast weet de opdrachtgever welke statushouders al bijna aan het einde van hun begeleiding zitten, zodat de informatie die van hen verkregen wordt een toegevoegde waarde heeft voor het onderzoek. Door stakeholders te interviewen zal de onderzoeker een beter beeld krijgen over de doelgroep, zelfredzaamheid en de behoeften (IDEO, 2015). Er zijn verschillende medewerkers geïnterviewd met diverse achtergronden om de validiteit van het onderzoek te vergroten.

De medewerkers en opdrachtgever zijn op de hoogte van het probleem en kunnen hierdoor informatie geven over hun wensen. En de statushouders ervaren zelf hoe het is om niet zelfredzaam te zijn en weten wat er nodig is om wel zelfredzaam te worden (IDEO, 2015).

Alle stakeholders zijn per e-mail benaderd, waarbij de informatiebrief en het informed consent was toegevoegd. De interviews vinden telefonisch of via Skype plaats door omstandigheden.

De hoofdonderwerpen die behandeld worden tijdens de interviews zijn als volgt: huidige begeleiding, zelfredzaamheid en te ontwikkelen training.

De vragen zijn door middel van literatuuronderzoek en opdrachtgever tot stand gekomen. Tijdens het onderzoeken van literatuur was er behoefte aan verdieping in bepaalde onderwerpen die van belang waren voor dit onderzoek. Deze vragen zijn tijdens de interviews gesteld aan de stakeholders om de deelvragen te kunnen beantwoorden. Ook had de opdrachtgever behoefte aan informatie vanuit de begeleiders en statushouders voor het beroepsproduct, deze vragen zijn tijdens de interviews behandeld.

De interviews worden na het afnemen getranscribeerd en gecodeerd. Door het transcriberen wordt alles wat tijdens de interviews besproken is, geschreven in tekst. Het coderen is door middel van Atlas.ti gedaan, waarbij codes zijn toegevoegd aan tekstfragmenten om deze makkelijker te vergelijken.

2.2 | Ideation fase

In de Ideation fase wordt de informatie die in de inspiration fase verzameld is verwerkt in een training. Dit wordt gedaan door de resultaten van de interviews samen te voegen met het literatuuronderzoek. Er wordt in deze fase eerst een concept ontwikkeld, daarna wordt er feedback verkregen van begeleiders en de opdrachtgever. De feedback wordt daarna verwerkt en meegenomen in een definitieve training. De statushouders konden niet betrokken worden bij de feedbackmoment.

Deel I Inspiration fase

Hoofdstuk 3 | Theoretisch kader

Binnen het theoretische kader zal het literatuuronderzoek aan bod komen. In het eerste gedeelte wordt er gekeken wat er onder zelfredzaamheid wordt verstaan in Nederland. Voor het vormen van het tweede deel is de Zelfredzaamheids-Matrix (GGD Amsterdam, 2017) gebruikt, omdat Su International met deze matrix werkt. De onderwerpen die terugkomen in de Zelfredzaamheids-Matrix zijn onderzocht en behandeld. Deze zijn uiteindelijk in vier paragrafen verdeeld. Tot slot worden er een aantal modellen en trainingen besproken die zelfredzaamheid stimuleren.

Er wordt gesproken over asielzoekers, vluchtelingen en statushouders. Het proces waarin een migrant zich bevindt, bepaalt welke term voor diegene wordt gebruikt. Een vluchteling die net is aangekomen in Nederland wordt als eerste opgevangen in Ter Apel en geregistreerd als asielzoeker. De asielzoeker kan daarna een tijdelijke verblijfsvergunning ontvangen en krijgt daarmee een status, dan wordt er gesproken van een statushouder.

3.1 | Wat verstaan we onder zelfredzaamheid in Nederland?

Een persoon is zelfredzaam, wanneer hij of zij weet wat er gedaan moet worden in bepaalde situaties om problemen op te lossen. Deze persoon is ook in staat dit ten uitvoer te brengen (Oostebaan, 2014). Zelfredzaamheid wordt verdeeld in tweeën, algemene en sociale zelfredzaamheid. Algemene zelfredzaamheid verwijst naar de overtuiging die iemand heeft om succesvol bepaalde problemen op te lossen. Het gaat hierbij om de controle die iemand heeft op zijn handelingen in bepaalde situaties en/of bij gebeurtenissen. Mensen die zelfredzaam zijn geloven in hun eigen kracht van kunnen en durven uitdagingen aan te gaan in nieuwe omgevingen. Zelfredzame mensen wijten vaak de negatieve gebeurtenissen aan externe en positieve gebeurtenissen aan hun eigen handelen. Hierdoor blijven ze gemotiveerd om nieuwe uitdagingen aan te gaan (Grau, 2001).

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) definieert zelfredzaamheid als volgt: 'het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijk verkeer mogelijk maken' (Tweede Kamer, 2005). In de WMO is het begrip zelfredzaamheid direct verbonden met compensatieplicht. Dit houdt in dat er in elk individuele situatie verschillende voorzieningen worden getroffen om de beperkingen van de burgers te compenseren. Een voorbeeld: *een burger kan door beperkingen niet werken en heeft hierdoor weinig contacten met anderen. Deze burger wilt graag sociale contacten. Indien de gemeente erkent dat deze persoon een voorziening nodig heeft kunnen zij een voorziening vinden die aansluit op de wensen, bijvoorbeeld een buurthuis waar deze persoon mensen kan ontmoeten.* Op deze manier wordt de zelfredzaamheid van de burgers gestimuleerd. Naast zelfredzaamheid wordt het begrip samenredzaamheid of collectieve zelfredzaamheid genoemd. Hier wordt benadrukt dat burgers die minder zelfredzaam zijn toch door hulp van eigen netwerk, lotgenoten en andere vormen van informele zorg, mee kunnen doen aan de samenleving (Movisie, 2013).

Er is Nederland een bepaalde mate van zelfredzaamheid nodig om te kunnen functioneren in de samenleving (Veldman, 1997). Niettemin is het vaak onduidelijk wat er onder zelfredzaamheid wordt verstaan wanneer er in de politiek en/of beleidsstukken gesproken wordt. In bijna alle levensdomeinen worden de burgers gevraagd om keuzes te maken. Er wordt veel alertheid gevraagd aan de burgers. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor zijn/haar keuzes, dus moeten de burgers zich goed oriënteren voordat ze een keuze maken (Bovens, 2017). Volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2017) beschikt ieder burger over voldoende mentale vermogens voor zijn/haar zelfredzaamheid, het juiste gedrag en zelfcontrole. De burger moet het kunnen in plaats van alleen kennen.

In de Wet Inburgering 2013 wordt ‘meedoen’ beschouwd als de norm. Er wordt van iedere burger verwacht dat hij zelfredzaam is en deelneemt aan de samenleving. Ook wordt er verwacht dat de burger investeert in eigen kennis en vaardigheden. Deze burgerschapseisen gelden voor alle burgers in Nederland en worden dus ook gesteld aan de nieuwe burgers. De inburgering start met het leren van de taal en kennis over de Nederlandse samenleving en volgt tot aan een zelfstandig leven. De overheid legt hen niet alles op om ervoor te zorgen dat ze later niet afhankelijk worden van anderen. Op deze manier leren de nieuwe burgers langzamerhand handelingen waarmee ze bepaalde problemen kunnen oplossen en tegelijkertijd hun zelfredzaamheid vergroten (Kloosterboer, 2015).

3.2 | Zelfredzaamheids-Matrix

De Zelfredzaamheids-Matrix (zie bijlage 1) is een meetinstrument. Hiermee meten de zorgprofessionals hoe zelfredzaam iemand is. Zelfredzaamheid bevindt zich op verschillende levensdomeinen (financiën, werk & opleiding, tijdsbesteding, huisvesting, huiselijke relaties, geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid, middelengebruik, vaardigheden bij activiteiten van het dagelijks leven (ADL), sociaal netwerk, maatschappelijke participatie en justitie) en deze zijn in de matrix verwerkt. De Zelfredzaamheid-Matrix is ingedeeld op niveaus van zelfredzaamheid, zie figuur 1. Hieronder is ook de zorgbehoefte en begeleidingsbehoefte weergegeven, om de indeling van niveaus te verduidelijken (GGD Amsterdam, 2020).

	1 ACUUT	2 NIET	3 BEPERKT	4 VOLDOENDE	5 VOLLEDIG
Zelfredzaam	Acute problematiek. De situatie is onhoudbaar.	Client is niet zelfredzaam. Situatie verslechterd als niet wordt ingegrepen.	Beperkte zelfredzaamheid. Situatie is stabiel maar minimaal toereikend.	De client is voldoende zelfredzaam.	De zelfredzaamheid is bovengemiddeld goed.
Zorg	De client heeft direct (meer) zorg nodig.	Grote zorgbehoefte waar de client niet zelf in kan voorzien.	Client heeft een zorgbehoefte waarin deels wordt voorzien.	In eventueel aanwezige zorgbehoefte is voorzien.	De client heeft geen zorgbehoefte.
Begeleiding	Extra intensieve begeleiding is acuut noodzakelijk.	Extra begeleiding is nodig.	Begeleiding kan verbeterd worden.	Begeleiding is voldoende.	Begeleiding is onnodig.

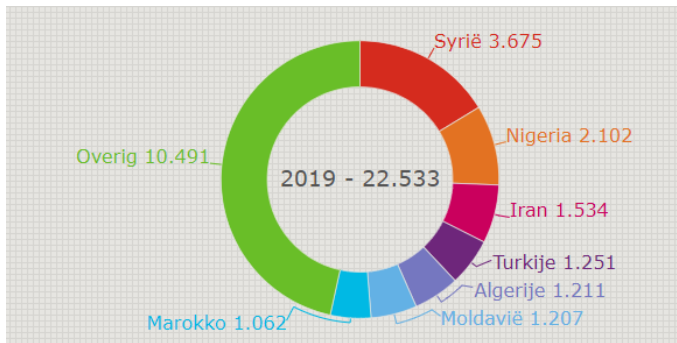
Figuur 1: niveaus Zelfredzaamheids-Matrix

Materiële zelfredzaamheid

De materiële zelfredzaamheid is het vermogen dat iemand heeft op het gebied van financiën, huisvesting en werk en opleiding om zelfredzaam te zijn. Dit speelt een belangrijke rol bij de statushouders. Zij verlaten hun land door omstandigheden en moeten een nieuwe start maken in Nederland, wat voor hen erg lastig is (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015).

Financiën

In 2019 hebben 22.533 mensen asiel aangevraagd in Nederland (zie afbeelding 1). De top 5 herkomstlanden zijn Syrië, Nigeria, Iran, Turkije en Algerije. De Syrische bevolking vormt een grote groep in Nederland. De leeftijden van de asielzoekers verschillen ook van elkaar. Bijna de helft van de asielzoekers is tussen de 18-34 jaar oud, de minderjarigen komen voornamelijk uit Syrië. In 2019 hebben 5.900 vrouwen asiel aangevraagd, dit is ongeveer een kwart van het totaal aantal aanvragen dat ontvangen is (VluchtelingenWerk Nederland, 2019).

Afb. 1: Asielaanvragen naar herkomst

Indien het asielverzoek geaccepteerd wordt kunnen de asielzoekers officieel een leven opbouwen in Nederland. Ze staan er volledig alleen voor en moeten zelf zorgen voor bijvoorbeeld een begeleider. Het vinden van een plek in de Nederlandse arbeidsmarkt verloopt erg moeizaam. Een groot deel van de asielzoekers is afhankelijk van de bijstandsuitkeringen. Zij beginnen hun leven in Nederland met een flinke achterstand, zoals geen sociaal netwerk, onvoldoende (relevante) werkervaring en scholing, taalachterstand en gezondheidsproblemen als gevolg van hun traumatische verleden. Het is moeilijk voor hen om die achterstand alleen in te halen (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015). Wanneer de financiën niet in orde zijn, leidt dit tot nadelige effecten (zie afbeelding 2) (Movisie, 2016).

Afb. 2: Financieel op orde maakt gezond

De sociaaleconomische integratiepositie van vluchtelingen (60.000) die tussen 2000 en 2010 asiel hebben aangevraagd en ook een verblijfsvergunning hebben gekregen, zijn door het CBS vergeleken met de allochtonen bevolking die niet met een asiel-gerelateerde migratiemotieven naar Nederland zijn gekomen in die periode en met de autochtone bevolking. Dit met betrekking tot arbeid, uitkering en het inkomen. De feiten uit het onderzoek van VluchtelingenWerk zijn in de IntegratieBarometer gepubliceerd (VluchtelingenWerk, 2014). Aan de hand van de gegevens van CBS zijn er conclusies getrokken door VluchtelingenWerk (VluchtelingenWerk, 2014). Ten eerste laten de gegevens zien dat de vluchtelingen een enorme sociaaleconomische achterstand hebben. Dit komt door een lage participatie op de arbeidsmarkt en hierdoor heeft men een hoge uitkeringsafhankelijkheid. Deze factoren vergroten ook de kans op armoede. Van de vluchtelingen tussen 15 tot en met 64 jaar heeft 46% een baan. Zij kunnen moeilijk een plek krijgen in de Nederlandse samenleving en hierdoor is het lastiger voor hen economisch zelfstandig te zijn. De meeste van de vluchtelingen hebben taalproblemen en diploma's die niet erkend worden. Bij de autochtone bevolking is dit 74% van de beroepsbevolking. Bijna alle vluchtelingen zijn afhankelijk van een bijstandsuitkering, nadat ze een verblijfsvergunning hebben gekregen. In de eerste jaren na hun vergunning neemt de arbeidsparticipatie toe, na die jaren neemt de afhankelijkheid bijstand onder statushouders af.

Werk en opleiding

Uit internationaal onderzoek blijkt dat het opleidingsniveau de kans op een baan vergroot voor een statushouder (KIS, 2020).

In vergelijking met de Nederlanders hebben de vluchtelingen die in Nederland zijn weinig onderwijs gevolgd. De diploma's uit deze landen worden hierdoor soms ook niet geaccepteerd. Een hoogopgeleid persoon heeft een grotere kans op het vinden van een passende baan op zijn eigen niveau. Het is belangrijk dat een statushouder een realistische keuze maakt wat betreft baan en opleiding (SER, 2016).

Uit onderzoek blijkt dat als iemand een baan aanneemt van een lager niveau, hij dichterbij het werk komt dat hij graag wil doen (Slobodin, 2015).

Statushouders krijgen de mogelijkheid om na het verkrijgen van een tijdelijke verblijfsvergunning te werken of een eigen onderneming te starten. De gemeenten zijn verantwoordelijk om mogelijkheden te creëren richting werk. Zij hebben verschillende instrumenten zoals vrijwilligerswerk, aanvullende taalcursussen, werkervaringsplekken, etc. (Rijksoverheid, 2018).

Huisvesting

De volwassen asielzoekers kunnen het Asielzoekerscentrum(AZC) verlaten nadat zij een tijdelijke verblijfsvergunning hebben gekregen. Dan wordt er niet meer van een asielzoeker gesproken, maar van een statushouder (Vluchtelingenwerk Nederland, 2012). Zij worden door het AZC verplaatst naar de gemeenten. De vluchtelingen moeten zich dan inschrijven bij die gemeente en kunnen dan een huisvesting krijgen. Tijdens de aanmelding worden de vluchtelingen ook aangemeld voor het inburgeringsprogramma. Hiermee starten ook de zelfstandige handelingen van de vluchtelingen, zelfstandig wonen, financiële stabiliteit, etc. (Warmerdam, 2002).

Maatschappelijke zelfredzaamheid

Om de maatschappelijke zelfredzaamheid te stimuleren worden er bijvoorbeeld dagbestedingen georganiseerd. De statushouders kunnen tijdens deze dagbestedingen van elkaar leren en elkaar tips geven over bijvoorbeeld het vinden van een passende baan. Dit kan ertoe leiden dat hun materiële zelfredzaamheid vergroot wordt.

Dagbesteding

Er worden voor vluchtelingen dagbestedingen georganiseerd. Deze dagbestedingen hebben als doel om de vluchteling zich niet alleen te laten voelen. Het organiseren van de dagbestedingen maakt dat mensen zich meer dan alleen een vluchteling voelen. Daarnaast zorgt het deels voor structuur in het leven. Tijdens de dagbestedingen kunnen nieuwe dingen geleerd worden, die in het dagelijkse leven toepasbaar zijn (Smal, 2017).

Voor sommigen is een dagbesteding noodzakelijk. Zij hebben geen sociale netwerken meer en kunnen thuis hun verhalen ook niet kwijt. Zij hebben de voorlichtingen, uitwisselingen van kennis en vaardigheden hard nodig. Dit is erg belangrijk bij het herwinnen van de regie over hun eigen leven. Het kan leiden tot het verkrijgen en versterken van de eigenwaarde en het zelfrespect (Beenakker-Schelee, 2011).

Maatschappelijke participatie

De achterblijvende participatie van de statushouders heeft ertoe geleid dat het rijk, gemeenten, maatschappelijke organisaties en werkgevers initiatieven hebben ontwikkeld. Hieruit blijkt dat gerichte ondersteuning in de opvangcentra zorgt voor een snellere integratie.

De statushouders hebben weinig kennis over het onderwijssysteem en de arbeidsmarkt. Zij weten

bijvoorbeeld niet welke stappen zij moeten nemen om zich aan te melden op een school of hoe de sollicitatieprocedures verlopen. De initiatieven laten zien dat deze groep ondersteuning en begeleiding nodig hebben om haar eigen weg te vinden in het onderwijs of op de arbeidsmarkt. De samenwerking tussen de vluchtelingenorganisaties en gemeenten is hierbij cruciaal (Sociaal-Economische Raad, 2016).

Statushouders krijgen soms de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te doen. Zij kunnen op deze manier deelnemen aan de samenleving en hun integratie verbeteren. Bijdrage aan samenleving maakt mensen ook gezond (zie afbeelding 3) (Movisie, 2016). De statushouders die hoogopgeleid zijn worden door de stichting voor Vluchteling-Studenten Universitair Asiel Fonds (UAF) ondersteund. Zij helpen hen bij het vinden van een passende baan die bij hun capaciteiten past. Bijna 65% van de statushouders wordt door de UAF begeleid.

Afb. 3: Bijdragen aan samenleving maakt gezond

De integratieroute richting maatschappelijke participatie wordt pas ingezet wanneer de statushouder een grote afstand heeft tot de arbeidsmarkt en bij niet opgeleide vrouwen met kleine kinderen (Razenberg, 2017).

Justitie

Onder asielzoekers zijn verschillende vormen van criminaliteit bekend. Deze zijn als volgt:

- Asielzoekers die aan verblijfscriminaliteit doen. Deze asielzoekers vervalsen bijvoorbeeld reisdocumenten.
- Ten tweede is er een groep die aan bestaanscriminaliteit doen, bijvoorbeeld het werken met valse papieren, drugshandel, etc.
- Ten derde is de verslaving gerelateerde criminaliteit ook bekend onder de asielzoekers. De varianten zijn met name drugshandel, winkeldiefstal en autokraak.
- Als laatste de overige criminaliteit zoals, geweld door psychose, seksuele delicten en jeugdcriminaliteit (Leerkes, 2006).

Sociale zelfredzaamheid

Sociale netwerken hebben een positief effect op de integratie. Zonder enige steun en hulp van mensen is het voor de statushouders moeilijk om te integreren (Sociaal-Economische Raad, 2016).

Huiselijke relaties

Er is sprake van een verhoogd risico op het ontstaan en voortbestaan van huiselijk geweld bij de migranten die in een kwetsbare situatie verkeren. Hier volgt een aantal risicofactoren voor het ontstaan van huiselijk geweld:

- Een onzeker of tijdelijk verblijfsrecht, waardoor de asielzoekers afhankelijk worden van hun partner of familie.

- Economische en sociaal-maatschappelijke afhankelijkheid.
- Culturele aspecten, bijvoorbeeld terughoudend zijn om met problemen hulp te zoeken bij instanties, man-vrouwverhouding, etc.
- Onwetendheid (Nederlandse stelsel van zorg en welzijn).
- Het missen van een sociaal netwerk (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2017).

Het is belangrijk dat deze signalen snel worden opgemerkt bij de migranten. Door deze factoren vormt deze groepen een risico (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2017).

Sociaal netwerk

Het vluchten naar een ander land zorgt ervoor dat de sociale contacten met familie en vrienden verbroken wordt. Het nadeel van een beperkt sociaal netwerk is dat statushouders zich niet thuis voelen (Verenigde Naties, 2016).

De statushouders vinden het aangaan van contacten met Nederlanders en het opbouwen van een netwerk erg lastig. De taalbarrière, financiële problemen en vereenzaming door het ontbreken van een dagbesteding kunnen hier de reden van zijn (Gruijter, 2017). Contact hebben met Nederlanders is van belang voor de sociaal-culturele integratie (Degevos, 2001). Een sociale netwerk heeft ook een positieve effect op het emotionele welzijn, doordat het netwerk ondersteuning kan bieden (Hagen, 2010).

Het verbreden van het sociaal netwerk kan een positief effect hebben op het vinden van werk. Het sociaal netwerk kan hierbij behulpzaam zijn en dienen als een hulpbron (Sociaal-Economische Raad, 2016). Ondanks dat dit lastig kan zijn voor de statushouders, is het belangrijk dat deze contacten tot stand komen. Het zorgt voor het verbeteren van het welzijn van statushouders (zie afbeelding 4) (Movisie, 2016).

Afb. 4: anderen ontmoeten maakt gezond

Gezondheid en verzorging

In de Zelfredzaamheid-Matrix worden ook de gezondheid en verzorging van de statushouder beoordeeld. Deze kunnen effect hebben op het integratieproces van de statushouders. Zij kunnen geestelijke of lichamelijke problemen hebben, waardoor de integratie langer duurt.

Geestelijke gezondheid

Uit het onderzoek van de Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2010) over de psychische gezondheid van de asielzoekers blijkt dat:

- Het aantal zelfmoordpogingen onder asielzoekers bijna het dubbele is vergeleken met de Nederlandse bevolking;

- Vluchtelingen en asielzoekers vaker te maken hebben met psychische problemen dan niet westerse-Nederlanders. Bijna 80% van hen ervaart angst- en depressieve klachten en de helft van hen heeft trauma gerelateerde klachten;
- De zwangerschapscomplicaties vaker voorkomen bij asielzoekers, omdat zij continu verplaatst worden en hierdoor de juiste zorg missen;

Asielzoekers frequent te maken hebben met seksueel geweld, abortussen en tienerzwangerschappen.

Lichamelijke gezondheid

Laaggeletterden kunnen bijv. niet lezen, schrijven en hierdoor zullen zij minder kennis hebben van ziektes en hun eigen lichamelijke klachten. Onder de asielzoekers zijn er veel mensen die laaggeletterd zijn. Voornamelijk de asielzoekers uit Eritrea en andere Afrikaanse landen hebben een achterstand. Dit zorgt voor het maken van fouten in het gebruik van medicatie of zij kunnen bepaalde symptomen niet koppelen aan ziektes (Pharos , 2018).

De asielzoekers en niet-westerse Nederlanders beoordelen hun gezondheid vaker als slecht, dan de Nederlandse bevolking zelf. Voornamelijk de mensen die geen verblijfvergunning bezitten, hebben een slechte gezondheid. Deze mensen ervaren veel stress gerelateerde fysieke en psychische klachten, 90% van hen is daarnaast ongezond (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu , 2010).

Verslaving

Er is weinig onderzoek gedaan naar het middelengebruik onder vluchtelingen. Door beleidsmakers en hulpverleners wordt geconstateerd dat vluchtelingen weinig kennis hebben van de middelen die zij gebruiken (Braam, 1999).

Uit het onderzoek in Utrecht blijkt dat asielzoekers, vluchtelingen en illegalen een grote groep vormen onder harddrugsgebruikers. Dit kan te maken hebben met het feit dat de doelgroep weinig kennis heeft over de nadelige gevolgen van de middelen die zij gebruikt (Wildschut J, 2003).

Activiteiten dagelijks leven (ADL)

Het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (CAO) moet het advies voor de vluchtelingen schrijven, waarin vermeld wordt of de vluchteling in staat is om succesvol te integreren. Tijdens het gesprek worden onderwerpen als: cognitieve vaardigheden, arbeidsmarktperspectief, aanpassingsvermogen en zelfredzaamheid bij algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL) besproken. De vaardigheden, onderwijsachtergrond, het arbeidsperspectief, de zelfredzaamheid, het leervermogen en de kennis over de Nederlandse samenleving worden vastgesteld (Botman, 2014).

De dagelijkse handelingen worden ook wel ADL genoemd, enkele voorbeelden:

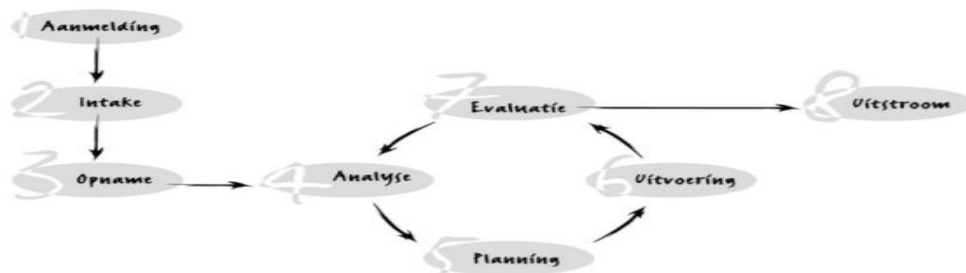
- In en uit bed komen.
- Aan- en uitkleden.
- Eten.
- Drinken.
- Praten.
- Horen.
- Sociale contacten, etc.

De gezonde mensen staan hier misschien niet bij stil, maar mensen met een beperking kunnen deze handelingen niet allemaal zelfstandig uitvoeren. ADL laat hierdoor ook zien in hoeverre je zelfredzaam bent (Gezondheidsplein, 2015).

3.3 | Instrumenten voor zelfredzaamheid

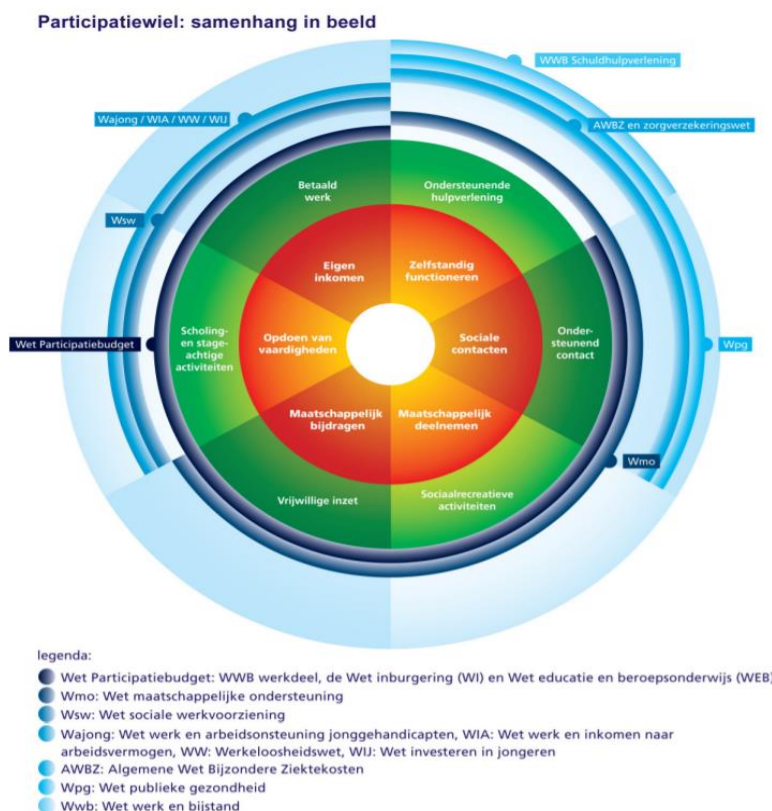
Er zijn verschillende instrumenten buiten de Zelfredzaamheids-Matrix die gebruikt worden om de zelfredzaamheid te stimuleren. Bijvoorbeeld het 8-fasenmodel en participatiewiel.

Het 8-fasenmodel (afbeelding 5) kan gebruikt worden bij individuele begeleidingen door hulpverleners die met kwetsbare (taalachterstand, psychische problemen, etc.) cliënten werken. Er wordt vanuit een positieve houding gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het leven op verschillende levensdomeinen zoals huisvesting, financiën, sociaal functioneren, psychisch functioneren, zingeving, lichamelijk functioneren, praktisch functioneren en dagbesteding. Op deze manier wordt de zelfredzaamheid van een persoon versterkt (Movisie, 2012).

Afb. 5: Het 8-fasenmodel

Een ander instrument is het participatiewiel (zie afbeelding 3), deze wordt ingezet bij mensen die als doel hebben om maatschappelijke participatie te bevorderen. De hulpverlener kan samen met de cliënt inzicht krijgen in de situatie van de cliënt, doelen formuleren en passend aanbod vinden bij de doelen. Zoals in afbeelding 6 te zien is, geeft het wiel ook verbanden weer tussen doelen, aanbod en relevante wettelijke regelingen (Movisie, 2012).

Afb. 6: Het participatiewiel met legenda

De instrumenten die ontwikkeld zijn om zelfredzaamheid te stimuleren, gaan uit van verschillende dimensies van leven. Er is geen vaste indeling van de dimensies. Hierdoor is zelfredzaamheid complex en gedetailleerd. Volgens Huber, senior onderzoeker voedselkwaliteit & gezondheid bij het Louis Blok Instituut, moeten de professionals en beleidsmakers denken vanuit de wensen en uitgangspunten van de cliënten. De cliënt zou op deze manier volgens haar beter geholpen worden en kan de hulpverlener een goede ondersteuning bieden. Zij geeft aan dat deze dimensies vanuit het perspectief van de cliënt allemaal even belangrijk zijn om zelfredzaam te kunnen zijn. Professionals en beleidsmakers hebben daarover soms andere ideeën. Het zou mooi zijn als hun denken zo dicht mogelijk bij de wensen en de uitgangspunten van de cliënt zou liggen. Op die manier wordt de cliënt beter geholpen (Mast, 2014).

3.4 | Zelfredzaamheidstrainingen

In dit deel worden er een aantal zelfredzaamheidstrainingen besproken.

In Eindhoven wordt er zelfredzaamheidstraining aan alleenstaande moeders met taal en geld problemen gegeven. De training is speciaal gericht op nieuwkomers en vluchtelingen. Het doel van de training is dat deelnemers geactiveerd worden richting de arbeidsmarkt. Tijdens de training worden onderwerpen zoals budgetteren, netwerken, schulden, etc. besproken. De deelnemers krijgen een beeld van de mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Voor deelnemers met een taalachterstand zorgt de organisatie voor een taalcursus (Solvare, 2019).

Echter, zijn er ook trainingen voor zorgprofessionals zoals 'het versterken van zelfredzaamheid'. In deze training leren de professionals bijvoorbeeld hoe ze de netwerkomgeving van hun cliënten kunnen vergroten. De training zorgt ervoor dat de professional zich ontwikkelt (Zomer en Cornelissen, 2020).

MET ggz verzorgt trainingen om verschillende domeinen van zelfredzaamheid te versterken. De trainingen gaan over zelfstandig wonen, vrije tijd, sociale contacten, scholing en werk, goed voor jezelf zorgen en financiën. In de training over bijvoorbeeld 'sociale contacten', leren de deelnemers de belangrijkste kennis en vaardigheden om hun sociale contacten te verbeteren of uitbreiden. Er wordt tijdens de training tijd besteedt aan onderwerpen als communiceren over en met beperking, omgaan met kritiek en nieuwe contacten aangaan. (MET ggz, 2020).

In een training voor een heterogeengroep is het belangrijk dat de trainer ervaring heeft in het werken met diverse migrantengroepen. De trainer moet op de hoogte zijn van communicatie- en omgangsvormen van deelnemers en interesse tonen op een passende manier, door bijvoorbeeld openvragen te stellen over afkomst van iemand (NJI, 2010).

Hoofdstuk 4 | Resultaten

Tijdens de inspiration fase worden de deelvragen 1 tot en met 5 uitgewerkt. Per deelvraag wordt er beschreven wat de resultaten zijn uit literatuuronderzoek en/of interviews. Vervolgens worden in de conclusies de deelvragen beantwoord.

De training gaat de zelfredzaamheid van de statushouders stimuleren waardoor zij beter in hun vel zitten. Het belang van zelfredzaamheid is dat het de geestelijke gezondheid kan versterken. Indien iemand niet zelfredzaam is, kan dit zorgen voor bijvoorbeeld sociale isolatie en kunnen er depressieve klachten ontstaan (Van Regenmortel, 2009). Indien de zelfredzaamheid gestimuleerd wordt door middel van een Zelfredzaamheidstraining, zullen de psychische klachten voorkomen worden.

Deelvraag 1 “Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?”

Interviews

Uit de interviews met vijf begeleiders en opdrachtgever blijkt dat de zelfredzaamheid beïnvloed wordt door verschillende factoren. De vragen die tijdens de interviews gesteld zijn om te achterhalen welke factoren invloed hebben op de zelfredzaamheid van de statushouders, zijn als volgt: *“Op welk(e) domein(en) van de zelfredzaamheidsmatrix wordt in het algemeen het slechtst gescoord door de statushouders en hoe komt dat volgens u?”*, *“Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?”*, *“Waar lopen de statushouders vooral tegenaan en hoe zouden ze geholpen kunnen worden?”*. Zie bijlage 2 voor de volledige antwoorden van de geïnterviewde.

De opdrachtgever, manager ambulante begeleiding, gaf aan dat de dertien domeinen (*Financiën, Werk & Opleiding, Tijdbesteding, Huisvesting, Huiselijke relaties, Geestelijke gezondheid, Lichamelijke gezondheid, Middelengebruik, Basale ADL, Instrumentele ADL, Sociaal netwerk, Maatschappelijke participatie en Justitie*) die in de zelfredzaamheidsmatrix benoemd zijn, invloed hebben op de zelfredzaamheid van de statushouder. *“Het komt puur omdat men in het land van herkomst een andere cultuur heeft en ook een ander begrip van normen en waarden.”* (Aksoy, 2020) Volgens de opdrachtgever is het lastig voor hen om snel mee te doen in de samenleving en zich aan te passen. In Nederland hebben de statushouders een ander sociaal maatschappelijk netwerk en ander werk en opleiding dan wat ze gewend waren. Dit is volgens hem de verklaring dat de statushouders laag scoren op de domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix.

Vier van de vijf begeleiders zijn van mening dat taal de grootste factor is (zie tabel 1.1). De statushouders lopen tegen heel veel problemen aan (zie tabel 1.2), omdat ze de taal niet goed spreken. Volgens de Syrische begeleider kan een goede daginvulling ervoor zorgen dat een statushouder snel integreert. De taalbarrière houdt de statushouders tegen om een stap te zetten om iets te ondernemen. Het nadelige effect is dat hun sociale netwerk niet vergroot wordt en de Nederlandse taal niet beoefend kan worden met collega's of anderen. De factoren hangen dus ook deels met elkaar samen. De Nederlandse begeleider vindt dat de kennis die ontbreekt over de Nederlandse cultuur invloed heeft op de zelfredzaamheid van de statushouders. *“Bijvoorbeeld brieven, je hebt ook landen waar helemaal geen administratie is. Je merkt daar wel meer moeite om ze zelfstandig te krijgen om die dingen op te pakken.”*

Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?	
Manager ambulante begeleiding	Zelfredzaamheidsmatrix
Syrische begeleider	Sociaal netwerk. Dagbesteding. Taalbarrière. Scholing en werk.
Turkse begeleider	Taalbarrière
Nederlandse begeleider	Taalbarrière en kennis
Eritrese begeleider	Taalbarrière
Afghaanse begeleider	Financiën, scholing en kennis.

Tabel 1.1 antwoorden opdrachtgever en begeleiders

Waar lopen de statushouders vooral tegenaan en hoe zouden ze geholpen kunnen worden?	
Syrische begeleider	Mogelijkheden voor hulpvragen. Regelgeving.
Turkse begeleider	Ontmoetingsplekken.
Nederlandse begeleider	Regelgeving. Kennis.
Eritrese begeleider	Regelgeving. Taalbarrière. Sociaal netwerk.
Afghaanse begeleider	Taalbarrière. Financiën.

Tabel 1.2 antwoorden begeleiders

De onwetendheid van statushouders heeft ook invloed op hun zelfredzaamheid volgens de Afghaanse begeleider. *“Je moet de cliënten goed dingen aanleren. Hoe ze bepaalde facturen moeten betalen bijvoorbeeld, waar ze moeten zijn met hun vragen. Als ze het echt niet weten zijn er ontmoetingsplekken in Apeldoorn, waar ze terecht kunnen waar ook spreekuren worden gedraaid.”*. De statushouders kunnen bijvoorbeeld kosteloos bij veel ontmoetingsplekken terecht als ze vragen hebben. *“Ook al is de statushouder niet voldoende zelfredzaam om zijn eigen zaken te regelen, hij is wel zelfredzaam om naar een ontmoetingsplek te gaan. De meeste van de statushouders weten niet dat er ontmoetingsplekken zijn waar ze terecht kunnen.”* (Aksoy, 2020). Het is volgens de Turkse begeleider belangrijk dat de statushouder ook zelf echt zelfredzaam wil worden. De zelfredzaamheid verschilt per persoon en leeftijd. De meeste statushouders boven de 45 jaar willen dat alles voor hen geregeld wordt en de statushouders jonger dan 45 jaar willen het graag allemaal zelf doen. Er is voornamelijk een grote hulpvraag bij vrouwen, omdat er veel niet opgeleide/ analfabete vrouwen zijn en hierdoor vragen zij vaker om hulp vergeleken met de rest. De Turkse begeleider zegt het volgende: *“Op zich hoeven ze bijna nergens tegenaan te lopen, want wanneer ik niet aanwezig ben zijn er nog ontmoetingsplekken waar ze terecht kunnen met hun vragen. Daar kunnen ze geholpen worden of kunnen ze doorverwezen worden naar een andere plek. Ze weten meestal niet hoe ze daar (ontmoetingsplekken) moeten komen of de drempel is misschien een beetje te hoog.”*.

Drie van de vijf begeleiders geven aan dat de statushouders vooral tegen de regelgeving aanlopen. De Syrische begeleider zegt het volgende: *“Meer het bekend worden met de mogelijkheden, wat kan er allemaal qua wet- en regelgeving. Waar hebben wij hebben allemaal recht op, maar ook wat kan er allemaal in de omgeving, in de wijk, welke mogelijkheden heb ik bijvoorbeeld om me te ondersteunen om zelfredzaam te worden.”*. Volgens de Nederlandse begeleider hebben de statushouders weinig kennis over de regelgeving omtrent school en leningen. En volgens de Eritrese begeleider lopen de statushouders tegen de Nederlandse manier van leven aan, normen en waarden en de taal. Dit komt volgens de begeleider doordat de statushouders anders gewend waren. *“Van mijn cliënten weet ik dat ze een klein netwerk hebben. Buiten de begeleider hebben sommigen geen andere contacten, dit maakt het ook moeilijk voor hen. In Nederland staan ze er helemaal alleen voor.”*

De Afghaanse begeleider geeft aan dat de statushouders tegen financiële problemen aan lopen. Zij weten volgens de begeleider niet hoe zij bijvoorbeeld hun schulden moeten aflossen en ze komen er zelfstandig niet uit.

Conclusie

Met onderstaande conclusie wordt de deelvraag: “Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?” beantwoord.

De meest genoemde factoren die invloed hebben op de zelfredzaamheid zijn volgens de begeleiders taal, scholing en kennis. Zowel uit de literatuur als uit de interviews met de opdrachtgever en de begeleiders, blijkt dat de taal een grote barrière is voor de statushouder. De taalbarrière zorgt voor beperkingen op het gebied van zelfredzaamheid. Verschillende factoren hebben invloed op elkaar. Door de taalbarrière weten de meeste statushouders niet waar ze op zoek moeten gaan naar hulp. Ze zijn er niet van op de hoogte dat er bijvoorbeeld ontmoetingsplekken zijn waar ze terecht kunnen met hun vragen.

De statushouders hebben weinig kennis over het onderwijssysteem en de arbeidsmarkt. Dit hangt weer samen met de taalbarrière. Zij kunnen niet zelfstandig uitzoeken waar zij zich moeten aanmelden of hoe zij moeten solliciteren. Dit blijkt uit het literatuuronderzoek die gedaan is, maar ook de begeleiders en de opdrachtgever benoemen dit punt. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat er veel laaggeletterden zijn, voornamelijk onder de vrouwen.

De statushouders starten een leven in Nederland zonder een sociaal netwerk, onvoldoende werkervaring en scholing, traumatisch verleden en taalachterstand. Dit kan financiële toestanden tot gevolg hebben, omdat zij afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. De begeleiders zien deze feiten uit de literatuur ook terug bij hun cliënten.

Tevens heeft een aantal begeleiders de regelgeving genoemd als een factor die invloed heeft op de zelfredzaamheid. Uit literatuur blijkt dat de onwetendheid van statushouders een risicofactor is voor het ontstaan van bijvoorbeeld huiselijk geweld. Zij weten niet dat dat niet toegestaan is in Nederland en zoeken hierdoor geen hulp.

Het is opvallend dat de begeleiders een aantal factoren benoemen en de opdrachtgever alle domeinen benoemt van de Zelfredzaamheidsmatrix. Volgens de opdrachtgever hebben de volgende factoren invloed op de zelfredzaamheid: Financiën, Werk & Opleiding, Tijdbesteding, Huisvesting, Huiselijke relaties, Geestelijke gezondheid, Lichamelijke gezondheid, Middelengebruik, Basale ADL, Instrumentele ADL, Sociaal netwerk, Maatschappelijke participatie en Justitie. Deze factoren komen ook overeen met het literatuuronderzoek. Het verschil tussen de factoren die de opdrachtgever benoemt en de begeleiders benoemen is groot, omdat de begeleiders uitgaan van hun eigen cliënten. De opdrachtgever is continu in contact met alle begeleiders, waardoor hij meerdere factoren terugziet bij de statushouders.

Deelvraag 2 “In hoeverre kan Su International de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten?”

Deze deelvraag is beantwoord met de informatie die uit de interviews met de opdrachtgever en de begeleiders is verkregen.

Resultaten interview opdrachtgever

De opdrachtgever beantwoordt de volgende vragen tijdens het interview: “Wanneer is een statushouder zelfredzaam?” en “Hoe wordt er bepaald dat de statushouder moet stoppen met de individuele begeleiding?”.

De zelfredzaamheid van de statushouders wordt door Su International bepaald door middel van de Zelfredzaamheids-Matrix. Indien de niveaus van de levensdomeinen van de matrix met “volledig zelfredzaam”, “voldoende zelfredzaam” of “beperkt zelfredzaam” zijn beoordeeld is de statushouder zelfredzaam om zonder de begeleiding verder te gaan.

“Maar als diegene beperkt zelfredzaam is moeten we dat wel bestendigen bij een algemene voorziening of bij een andere stabiele factor. Stel je voor dat meneer de post niet zelf kan doen, maar wel kan lopen naar een juridische instelling van de gemeente of een organisatie die in een algemene/collectieve vorm wordt gegeven. Dan is deze meneer niet “voldoende zelfredzaam” maar wel beperkt zelfredzaam. Hij kan er wel heen en op die manier zich wel zelfredzaam maken en dat is dan weer voldoende zelfredzaam.” (Aksoy, 2020).

De zelfredzaamheid van de cliënt wordt door de WMO-consulent, opdrachtgevers, indicatiestellers of juristconsulenten beoordeeld. Tijdens het beoordelingsgesprek is de begeleider van de cliënt ook aanwezig. De opdrachtgever geeft aan dat er tijdens het gesprek wordt gekeken of alle doelen van de cliënt behaald zijn. Indien de doelen zijn behaald, stopt de begeleiding of wordt deze afgeschaald en verminderd. En bij cliënten waarvan de doelen niet zijn behaald wordt er gekeken of er verder gegaan moet worden met de begeleiding. *“Soms duurt de individuele begeleiding lang en kan de gemeente ook aangeven dat ze de begeleiding wil stoppen. De cliënt leren wij mogelijkheden om zelfstandig te worden, als de begeleiding stopt weten ze waar ze met hun vragen terecht kunnen. Bij sommige cliënten denken wij bijvoorbeeld dat die zelfredzaam en zelfstandig zijn eigen problemen kan aanpakken. Dan geven wij ook een signaal af aan de gemeente dat de begeleiding niet nodig is en dat de persoon zelfredzaam is.”*

Resultaten interviews begeleiders

Vijf begeleiders zijn gevraagd wanneer de statushouders als zelfredzaam worden gezien en hoe dat wordt bepaald. De begeleiders hebben eerst antwoord gegeven op de volgende vraag “Wanneer wordt een statushouder als zelfredzaam gezien?”

Volgens de Syrische begeleider is een statushouder zelfredzaam als die zichzelf kan redden op alle domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix. Het is echter ook belangrijk dat de statushouder goed meedoet in de samenleving en goed functioneert om zelfredzaam te blijven.

Twee van de vijf begeleiders geven aan dat de statushouder voldoende zelfredzaam is als hij kennis heeft over welke organisaties hij kan benaderen met zijn hulpvragen en problemen. De begeleiders zeggen het volgende:

“Begrijpt waar de informatie vandaan komt en er zelf achteraan zou kunnen bellen. Of iemand kan benaderen in zijn omgeving die hem erbij kan helpen. In ieder geval dat hij de basis weet. Er zijn organisaties waarbij hij terecht kan, dat hij weet dat hij daar terecht kan met zijn vragen.”

“Als begeleider stel je doelen. Eén van de doelen is dat de cliënt uiteindelijk zelfstandig moet worden en zichzelf moet ‘kunnen redden. Wij werken daar dan aan. Dan krijgt de cliënt bijvoorbeeld een brief en dan laat je dat de cliënt oppakken, als je ziet dat hij het zelf kan. Ze komen ook naar jou toe, nadat ze iets zelfstandig hebben gedaan. Voordat je het traject afsluit moet je al die dingen opgepakt hebben en informeren waar ze terecht kunnen met hun vragen.”

Wanneer de statushouder zijn administratie op orde heeft en wat hij tijdens de individuele begeleiding geleerd heeft begint toe te passen, is hij volgens de Turkse begeleider zelfredzaam.

De Eritrese begeleider vindt dat de statushouders inzicht moeten krijgen in hun financiële zaken; dit helpt hun zelfredzaamheid te vergroten volgens hem. En wanneer de statushouder op de hoogte is van de basisregels in Nederland kan diegene als zelfredzaam worden gezien.

De begeleiders hebben vervolgens antwoord gegeven op de volgende vraag: *“Hoe wordt dat bepaald?”*. Hiermee wordt gekeken naar hoe Su International bepaalt dat een statushouder zelfredzaam is.

Alle begeleiders geven hetzelfde aan tijdens de interviews. Voordat de individuele begeleiding begint, worden doelen opgesteld. Indien deze doelen behaald zijn, wordt de begeleiding beëindigd. De statushouder moet tijdens de begeleiding voldoende geïnformeerd zijn over waar hij terecht kan met zijn vragen en problemen.

Conclusie

Met onderstaande conclusie wordt de deelvraag: “In hoeverre kan Su International de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten?” beantwoord.

De begeleiders van Su International werken samen met de statushouders aan hun doelen die tijdens het intakegesprek gesteld zijn om hun zelfredzaamheid te vergroten. Tijdens de aanmelding wordt de Zelfredzaamheid-Matrix ingevuld en scoort de statushouder laag (1(acute problematiek), 2(niet zelfredzaam) of 3(beperkt zelfredzaam)) op een aantal domeinen. Waar laag op wordt gescoord, komt tijdens de begeleiding aan bod en wordt er richting de 4(voldoende zelfredzaam) of 5(volledig zelfredzaam) gewerkt.

Na drie maanden worden er evaluatiegesprekken gevoerd en wordt er gekeken of de doelen behaald zijn. Su International biedt een half jaar of een jaar begeleiding. Er kan soms uitzondering gemaakt worden om het begeleidingstraject nog een keer te verlengen met een half jaar of jaar. In die tijd wordt de statushouder zo goed mogelijk begeleid om zijn doelen te behalen. Als bijvoorbeeld de statushouder geen sociaal netwerk heeft en dat ook niet tijdens de periode van de begeleiding kan vergroten wordt er gekeken naar de mogelijkheden na de begeleiding. De statushouder leert van zijn begeleider waar de ontmoetingsplekken zijn en hoe hij contacten kan leggen met anderen. Deze persoon scoort dan aan het einde van zijn traject geen 4, maar een 3.

Het voordeel is dat Su International maatwerk biedt, dus gericht aan de slag gaan met de doelen van cliënten. Het nadeel is volgens de begeleiders dat de begeleiding soms lang duurt, omdat de cliënten in plaats van aan hun zelfredzaamheid werken, hoge verwachtingen hebben van begeleiders. Er wordt door hen verwacht dat alles gedaan/geregeld wordt door de begeleider. De begeleiders proberen dit aan te pakken door tijdens de intakegesprek duidelijk te maken wat de bedoeling is van de begeleiding. Bij sommige cliënten pakt dit goed uit en zorgt dit voor een vooruitgang in de zelfredzaamheid.

Su International kan er niet 100 procent voor zorgen dat een statushouder volledig zelfredzaam (5) wordt. Er wordt gekeken naar hoe de domeinen waar bijvoorbeeld beperkt zelfredzaam (3) op gescoord wordt, bestendigd kunnen worden bij een algemene voorziening of een andere stabiele factor.

Deelvraag 3 “Welke behoeftes hebben de stakeholders met betrekking tot de training?”

Resultaten interviews statushouders

Voor dit onderzoek zijn er drie statushouders (cliënten van Su International) geïnterviewd, één Afghaanse, één Syrische en één Iraanse statushouder. Deze statushouders worden op dit moment begeleid door Su International. Er is gevraagd naar wat er volgens hen nodig is om de zelfredzaamheid te stimuleren. En wat ze in een zelfredzaamheidstraining terug willen zien.

Twee van de respondenten hebben aangegeven dat taal de belangrijkste factor is om de zelfredzaamheid te vergroten. Volgens de Afghaanse statushouder kan de zelfredzaamheid van de statushouders vergroot worden door in de training ook aandacht te besteden aan taal.

De Syrische statushouder zegt het volgende:

“Een woning die wat centraler ligt zou wel helpen. Dan ben ik tevreden over mijn woonomgeving en over mijn thuissituatie. Ik ga mij daardoor ook veel beter voelen. En als ik in de stad kom te wonen, kan ik ook meer contacten leggen met andere mensen van mijn achtergrond en de steun krijgen en ervaren.”

De Syrische statushouder is van mening dat het lastig is om een zelfredzaamheidstraining te ontwikkelen voor een grote doelgroep. Het zou volgens de statushouder efficiënter zijn om in een stad te gaan wonen.

De Iraanse statushouder kijkt positief naar de zelfredzaamheidstraining. Volgens hem moet er in de inburgeringsstudie meer aandacht besteed worden aan taal, zodat ze na het volgen van een zelfredzaamheidstraining, de taal spreken en voldoende regels/kennis hebben over bepaalde zaken. *“Je kunt beter de Nederlandse taal leren, lezen en schrijven etc. tijdens de inburgeringsstudie en daarna uitleg krijgen over bijvoorbeeld brieven en alles. Als wij bijvoorbeeld de Nederlandse taal leren en daarna in één training meer regels leren, is dat heel fijn.”*

Resultaten interview opdrachtgever

Aan de opdrachtgever, manager ambulante begeleiding, is gevraagd wat de inhoud van de training moet zijn. De opdrachtgever heeft een aantal domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix benoemd.

“Financiën, werk & opleiding, huiselijke relatie, tijdsbesteding, huisvesting. Geestelijke gezondheid vind ik te diep gaan. Lichamelijke gezondheid, gedeeltelijk misschien soft erover heen. Maatschappelijke participatie heel belangrijk en sociaal netwerk ook. Justitie is minder. ADL is ook vaak bij bejaarden, daar valt ook geen winst in te behalen. De meeste winst is in de domeinen die ik heb benoemd. Voor jeugd kan middelengebruik ook in vorm van AIV (advies, informatie en voorlichting) gegeven worden.” (Aksoy, 2020).

Resultaten interviews begeleiders

Er zijn vijf interviews afgenomen. Eerst is gevraagd naar wat de begeleiders terug willen zien in de training om de zelfredzaamheid van de statushouders te stimuleren. Vervolgens is er gevraagd welke domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix in de training verwerkt moet worden en naar de reden van hun keuze.

Training

De begeleiders benoemen een aantal onderwerpen die zij terug willen zien in de training.

Mogelijkheden

Drie van de vijf begeleiders geven aan dat het belangrijk is dat de statushouders informatie krijgen over de mogelijkheden die ze hebben om zelfredzaam te worden. Met mogelijkheden wordt bedoeld, waar de statushouders terecht kunnen met hun vragen. De Turkse begeleider geeft aan dat het voor hen duidelijk moet zijn waar ze met hun vragen terecht kunnen. Volgens de Eritrese begeleider weten de statushouders niet goed hoe het hier in Nederland gaat en wat zij nodig hebben om aan de maatschappij deel te nemen. *‘Ik denk echter aan de mogelijkheden,’ aldus de Syrische begeleider, ‘wat er allemaal kan om zelfredzaam te worden, maar misschien ook wat zelfredzaamheid is in Nederland en wat er van je wordt verwacht.’*

Financiën

Daarnaast geven twee van de vijf begeleiders aan dat een er aandacht besteed moet worden aan financiën. Een basis op het gebied van financiën moet terugkomen in de training volgens de Nederlandse Begeleider. De begeleider geeft een voorbeeld:

Sommige statushouders weten niet hoe je een brief moet lezen, omdat zij geen brieven ontvingen in hun eigen land. De indeling zoals waar, wat staat op een brief zou handig zijn. Dan weten ze al voordat ze het aan iemand hebben gevraagd wie de afzender is, wat het onderwerp is en voor wie de brief bedoeld is. Hiermee kunnen ze vroegtijdig erachter komen dat het om een betaling gaat en kunnen zij het op tijd betalen.

“Financiën is wel een ding waar veel statushouders tegenaan lopen. Zij hebben hun financiën niet op orde en weten niet dat er gevolgen aan zitten, als ze hun rekening niet op tijd betalen.” zegt de Afghaanse begeleider.

Zelfredzaamheidsmatrix

Aan de geïnterviewde begeleiders is gevraagd welke domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix zij terug willen zien in de training. Vervolgens hebben zij hun keuzes onderbouwd.

Twee begeleiders hebben aangegeven dat ze bijna alle domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix terug willen zien in de training. De Turkse begeleider geeft aan dat de domeinen ‘lichamelijke gezondheid en justitie’ minder relevant zijn voor de training. De Afghaanse begeleider vindt het domein ‘huisvesting’ niet noodzakelijk. Volgens de begeleider lopen de cliënten daar minder tegenaan.

Tijdsbesteding

Twee begeleiders geven aan dat er extra aandacht besteed moet worden aan tijdsbesteding. *“Een goede dag invulling werkt goed op de zelfredzaamheid en op het sociaal netwerk.”* geeft de Syrische begeleider aan. De Nederlandse begeleider merkt dat veel statushouders thuisblijven, omdat ze niet weten hoe ze hun dag kunnen invullen.

Sociaal netwerk

Het domein ‘sociaal netwerk’ is expliciet benoemd door drie begeleiders. De Syrische begeleider geeft aan dat maatschappelijke participatie samenhangt met een sociaal netwerk. Volgens de Nederlandse begeleider is het sociaal netwerk het grootste gemis van de statushouders. *‘Sociaal netwerk’, aldus de Nederlandse begeleider, ‘hoe meer netwerk, hoe groter het vangnet’.*

Financiën

Volgens de Eritrese en Nederlandse begeleiders is het domein ‘financiën’ belangrijk. De Eritrese begeleider geeft aan dat zijn cliënten moeite hebben met hun inkomsten en uitgaven. *“Werk zoeken is ook een probleem voor de meesten.”*

De Nederlandse begeleider vindt dat de statushouders niet voldoende zelfredzaam zijn om bijvoorbeeld hun schulden te verminderen. Zij kunnen hun brieven niet zelf lezen/begrijpen en hierdoor blijven ze afhankelijk van anderen.

Ook geeft de Nederlandse begeleider aan dat de jongeren meer informatie moeten krijgen over het domein '*middelengebruik*', dat het onder statushouders meer voorkomt dan dat men denkt.

De Eritrese begeleider wil ook de volgende domeinen 'opleiding en werk', 'lichamelijke gezondheid' en 'geestelijke gezondheid' terugzien in de training, omdat de hulpvragen van zijn cliënten hieruit bestaan.

Conclusie

Met onderstaande conclusie wordt de deelvraag: "Welke behoeftes hebben de stakeholders met betrekking tot de training?" beantwoord.

De opdrachtgever wil alle domeinen van de Zelfredzaamheid-Matrix terugzien in de training. De domeinen financiën, werk & opleiding, huiselijke relatie, tijdsbesteding en huisvesting zijn volgens hem de belangrijkste. Er moet voldoende informatie gegeven worden over hoe zij hun maatschappelijke participatie en sociaal netwerk kunnen vergroten. Uit literatuuronderzoek is ook naar voren gekomen dat voornamelijk deze twee domeinen effect hebben op andere domeinen. De domeinen justitie, ADL en middelengebruik wil de opdrachtgever kort en krachtig terugzien.

De mogelijkheden die de statushouders hebben, moeten volgens de begeleiders ook terugkomen in de training. Hiermee wordt bedoeld dat de statushouders weten waar ze bijvoorbeeld om hulp moeten zoeken. Echter is het ook volgens hen belangrijk dat zij weten waar ze recht op hebben, zoals huurtoeslag, kwijtschelding, etc. Niet alleen de informatie, maar ook hoe ze hierbij moeten handelen is van belang om te weten. De financiën is wel één van de belangrijkste problemen. Het moet duidelijk voor de statushouders zijn wat er gebeurt wanneer ze hun rekening niet betalen en hoe ze schulden moeten aflossen. Uit literatuur blijkt ook dat de financiële zelfredzaamheid van de statushouders matig is. Zij beginnen hun leven in Nederland met een achterstand door verschillende factoren.

Tevens is tijdsbesteding een domein die veel terugkomt in de intakegesprekken met de statushouders. Uit de resultaten van de interviews blijkt dat veel statushouders niet weten hoe zij hun dag kunnen invullen. De kennis over wat er in de buurt te doen is hebben ze niet, ook speelt de taalbarrière een rol. De begeleiders zouden graag de mogelijkheden die de statushouders hebben zoals dagbestedingen, ontmoetingsplekken, etc. terug willen zien in de training. Het sociale netwerk speelt hierbij ook een rol, hierdoor blijven de statushouders ook vaak thuis. Er moet daarom ook aandacht besteed worden aan hoe zij hun sociale netwerk kunnen vergroten.

De statushouders willen het volgende zien in de training: huisvesting, taal en de algemene informatie over de basis van de domeinen.

Deelvraag 4 "Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om een training zelfredzaamheid te kunnen geven aan statushouders?"

In de resultaten wordt beschreven wat de begeleiders moeten weten en kunnen om de training zelfredzaamheid te geven. De volgende vraag is aan de opdrachtgever gesteld om de deelvraag te kunnen beantwoorden: "Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om de training

zelfredzaamheid te kunnen geven aan een groep statushouders?”. Daarnaast zijn vijf begeleiders gevraagd of men ervoor openstaat om de training te geven en of men dat ook zou kunnen. Ook is gevraagd of de begeleiders ondersteuning/scholing willen op bepaalde terreinen.

Resultaten interview opdrachtgever

Volgens de opdrachtgever is het belangrijk dat de begeleiders goed weten waarover de training gaat en wat deze precies inhoudt. Ook moet het voor de begeleiders duidelijk zijn waarmee ze bezig zijn en wat ze overdragen aan de statushouders. De opdrachtgever geeft aan dat het mogelijk is dat er in de trainingsgroep statushouders zitten die niet dezelfde achtergrond hebben als de begeleider, maar wel dezelfde taal spreken. De begeleiders moeten hierdoor een goed inlevingsvermogen hebben. *De opdrachtgever zegt het volgende:*

“Het materiaal (draaiboek en PowerPoint) van de training zelf is een belangrijke, die zorgt ervoor of de training soepel verloopt of niet.”

Resultaten interviews begeleiders

Alle geïnterviewde begeleiders staan ervoor open om de training te geven. De Syrische begeleider geeft aan dat als de training een goede vorm krijgt, ze het leuk zal vinden om zo’n training te geven. “Ik vind dat het wel belangrijk is dat je daarin consistent bent.” zegt de Nederlandse begeleider. De Turkse begeleider wil voor de eerste keer wel ondersteuning. Het moet voor de begeleider duidelijk zijn wat er verteld moet worden tijdens de training. De Afghaanse begeleider wil ook graag ondersteuning, maar alleen op het financiële gebied om de informatie daarover goed over te brengen aan de statushouders.

Volgens de Eritrese begeleider is het volgende nodig om een training te kunnen geven: *“Je moet wel de culturele achtergronden van de statushouders kennen om de training te geven. Wat een ander normaal vindt kunnen zij niet normaal vinden. Ik zou wel uitleg willen over wat de normen van de training zijn en hoe je de training moet geven.”*

Conclusie

Met onderstaande conclusie wordt de deelvraag: “Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om een training zelfredzaamheid te kunnen geven aan statushouders?” beantwoord.

De begeleiders moeten weten waar de training precies over gaat en hoe ze de informatie moeten overbrengen aan de deelnemers. Zij hebben hiervoor volgens de opdrachtgever een goed draaiboek en materiaal nodig, dat ervoor zorgt dat de training soepel verloopt. Dit is en van belang voor de begeleider maar ook voor de deelnemers. Als de begeleiders goed weten hoe ze de informatie moeten overbrengen aan een ander en waar ze rekening mee moeten houden, is het voor de deelnemers ook makkelijker om het te volgen. Althans is het van belang om te weten hoe passende werkvormen ingezet kunnen worden om geboekte resultaten te zien bij deelnemers. Vanuit de literatuur blijkt dat de trainer op de hoogte moet zijn van communicatie- en omgangsvormen van deelnemers om aan te sluiten bij hun behoeftes.

De begeleiders moeten een goed inlevingsvermogen hebben, zodat ze betere aansluiting hebben bij de doelgroep. Het kan in hun eigen taal gegeven worden, maar een Syrische persoon die Arabisch spreekt heeft niet dezelfde cultuur als een Marokkaanse deelnemer. Het is belangrijk dat de begeleiders empathie kunnen tonen in zulke gevallen.

Deelvraag 5 “Aan welke didactische eisen moet de training voldoen?”

Om de didactische eisen van de training vast te leggen zijn de opdrachtgever en de begeleiders geïnterviewd. Aan de opdrachtgever is het volgende gevraagd: *“Hoe ziet een ideale training voor u eruit qua didactiek of methodiek?”*. De begeleiders hebben ook een soortgelijke vraag beantwoord, namelijk: *“Hoe ziet een ideale zelfredzaamheidstraining eruit volgens u?”*. Vervolgens is er literatuuronderzoek gedaan naar didactische werkvormen om deze deelvraag volledig te kunnen beantwoorden.

Resultaten interview opdrachtgever

De opdrachtgever geeft aan dat je eerst moet kijken naar hoe goed de statushouders Nederlands kunnen, voordat je de training geeft. *“Wat is hun Nederlandse level? Want een heleboel hebben uitstel voor hun inburgeringscursus of taalcursus. Veel mensen die maatwerk hebben, krijgen daar uitstel voor.”* (Aksoy, 2020). Dit komt meestal door het feit dat er veel analfabeten zijn, dus qua didactiek moet er meer basaal gedacht worden en meer visueel volgens de opdrachtgever. Er moeten veel plaatjes te zien zijn en de voorbeelden in de training het liefst ook met plaatjes. De opdrachtgever geeft het volgende voorbeeld:

“We kunnen 1 t/m 10 opschrijven maar Arabisch heeft een andere didactiek die wordt ook anders geschreven. Die mensen zien de cijfers niet, dus kun je bijvoorbeeld plaatjes van appels zetten in de training, dus 1 appel, 2 appels, etc. dat is voor iedereen hetzelfde.”

De training kan volgens de opdrachtgever door begeleiders gegeven worden met dezelfde achtergrond en/of de taal spreken als de statushouders van de trainingsgroep. Op deze manier kan de taal- en cultuurbarrière voorkomen worden. De begeleiders bevestigen dit ook tijdens de interviews. Zij staan ervoor open om de training te geven.

Het is de opdrachtgever opgevallen dat er veel analfabeten zijn, dat geldt vooral voor de vrouwen. Het belangrijkste is dat de training in de taal van de statushouders wordt gegeven, maar ook dat er visueel veel te zien is. *“Je kan altijd alles vertellen, maar wat je ziet is ook belangrijk om het goed te onthouden.”* zegt de opdrachtgever.

Resultaten interviews begeleiders

Drie van de vijf begeleiders geven aan dat het belangrijk is dat er inzicht gegeven wordt in verschillende onderwerpen. De Syrische begeleider benoemt het volgende: *“Financiën is belangrijk en een terugkomend iets, hierdoor moet in de training inzicht gegeven worden over bijvoorbeeld schulden en consequenties daarvan, dat het invloed kan hebben op andere domeinen.”* Volgens de Afghaanse begeleider is dit ook belangrijk. Zij zegt het volgende: *“Dat de statushouders bijvoorbeeld hun financiën op orde hebben, dat ze geen achterstand hebben, dat ze formulieren op tijd kunnen aanleveren en informatie krijgen over hoe ze dat moeten regelen. Zij hebben geen inzicht in hoe schulden ontstaan en hoe ze die moeten betalen.”* De Eritrese begeleider wil dat de training inzicht geeft, zodat ze aan het einde van de training weten wat er van hen verwacht wordt in Nederland.

Volgens de Turkse begeleider is het nodig om de belangrijkste punten over zelfredzaamheid op een duidelijke manier in de training te zetten. Daarmee bedoelt ze dat het op een manier wordt gedaan, dat de statushouders de informatie begrijpen en snel kunnen verwerken. *“Ik zou niet de trainingen alleen als tekst maar ook met heel veel voorbeelden en plaatjes geven. Dat maakt het duidelijker voor hen.”*

De Nederlandse begeleider denkt er anders over. Zij zou graag alle hoofdzaken van alle domeinen van de zelfredzaamheidsmatrix terug willen zien in de training. En voegt het volgende toe: *"Aan de gang gaan met de theorie, actief aan de slag gaan zodat het beter blijft hangen. Dit kan gedaan worden door theorie die geleerd is toe te passen in praktijk of actieve werkvormen in te zetten tijdens de training."*

Literatuuronderzoek

Er is gekeken of bovenstaande didactische eisen ook vanuit de literatuur naar voren komen.

Didactiek is de wetenschapsdiscipline die zich bezig houdt met hoe kennis, vaardigheden en houding door iemand overgedragen kan worden aan een ander (NCOI, 2019).

In trainingen gaat het om in beweging brengen van deelnemers van A naar B, dus van 'instap'-niveau naar 'uitstap'-niveau op bepaalde onderwerpen. Er wordt gekeken naar wat er gedaan moet worden om deelnemers in beweging te brengen. Hierbij kan er gebruik gemaakt worden van didactische werkvormen, waarin de deelnemers gestimuleerd worden om de leerstof gelijk toe te passen (Kaufman, 2012).

De kern van didactiek is in het didactisch model verwerkt, zie afbeelding 1. Dit is een schematische weergave van aspecten die het didactisch handelen bepalen en de relaties daartussen weergeeft (Mylle, 2011).

Het is belangrijk dat er naar doelen worden gewezen in het begin van de training. Expliciet benoemen van wat de deelnemers moeten bereiken in de les.

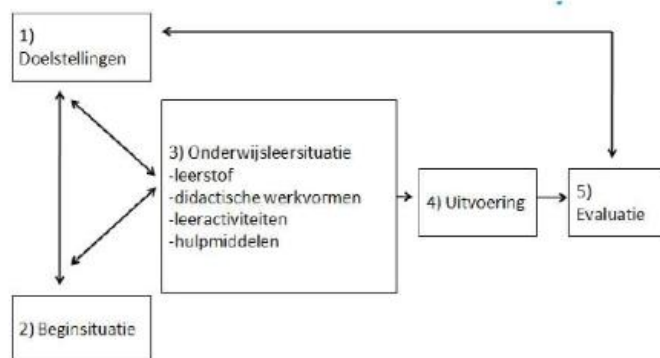
Er moet een analyse gemaakt worden van wat de beginsituatie is van de deelnemers. Dit kan bijvoorbeeld in de eerste les gedaan worden door aan de deelnemers te vragen waar ze tegenaan lopen. In het begin moet dit al bij het doelen opstellen bepaald zijn. Aan de hand van de beginsituatie worden realistische doelen gesteld. Elke deelnemer kan verschillende doelen hebben, maar dit kan goed benut worden tijdens een training door ervaringen met elkaar te delen.

Onderwijsleersituatie wordt niet als een aparte stap gezien. De leerinhoud moet aangepast worden op de deelnemers. Onderlinge interacties zijn van belang, omdat de deelnemers elkaar kunnen stimuleren. Didactische werkvormen kunnen gebruikt worden bij de interactie of om ervoor te zorgen dat deelnemers actief bezig gaan met de leerstof, dit is een hulpmiddel. Na uitvoering van deze stappen kan door middel van evaluaties achterhaald worden of de deelnemers de inhoud van de les beheersen (Standaert, 2010).

Het model van didactische analyse

5 fasen:

- Doelstellingen
- Beginsituaties
- Onderwijsleersituatie
- Uitvoering
- Evaluatie

Afbeelding 1: Het model van didactische analyse

De didactisch werkvormen zijn in het didactische werkvormenboek (Hoogeveen, 2008) onderverdeeld in de volgende vijf categorieën:

- *Instructievormen*: de “leerstofgerichtheid” is groter dan de “leerlinggerichtheid”. Bijvoorbeeld iets voordoen, videobandvertoning of diapresentatie gebruikt worden. *“Het is van belang om bij leren gebruik te maken van beelden, omdat het de motivatie van de deelnemers kan verhogen. De beelden kunnen helpen om de capaciteit van de hersenen maximaal te benutten. Tevens kan het ook de visuele geletterdheid van de deelnemers verbeteren.”* (Bijkerk, 2009).
- *Interactievormen*: brainstormen, rondvraag, kringgesprek, etc.
- *Opdrachtvormen*: dit is een werkvorm die voornamelijk zelfstandig wordt uitgevoerd.
- *Samenwerkingsvormen*: deze vorm is een belangrijke vaardigheid in de maatschappij. Het geeft je nieuwe inzichten in situaties. Ook krijgen de mensen in de groep sociale ondersteuning bij hulpvragen. Samenwerkend leren zorgt ervoor dat mensen hun zelfstandigheid en verantwoordelijkheid ontwikkelen.
- *Spelvormen*: er zijn ook verschillende spelvormen die helpen om kennis op te doen, deze zijn als volgt: leerspelen, gestructureerde discussievormen, rollenspellen, dramatische werkvormen en simulaties (Hoogeveen, 2008).

Conclusie

Zowel uit literatuuronderzoek als uit het interview met de opdrachtgever blijkt dat er aangesloten moet worden bij de beginsituatie van de doelgroep. In het begin moet er dus gekeken worden naar het niveau van de deelnemers. Hij geeft aan dat er veel analfabeten zijn, maar dit komt niet ter sprake bij de begeleiders. Uit het literatuuronderzoek blijkt ook dat er veel analfabeten zijn onder de statushouders. De begeleiders zijn het met de opdrachtgever eens dat er veel visueel gedacht moet worden, omdat de deelnemers de Nederlandse taal niet spreken. Uit literatuuronderzoek komt naar voren dat het gebruik maken van beelden de capaciteit van de hersenen maximaal benut. Het benoemen van de doelen in het begin wordt door geen van de stakeholders benoemd, maar is volgens de literatuur wel van belang.

Om een goede aansluiting te vinden met de doelgroep wordt de training gegeven door trainers die dezelfde de taal spreken (en/of achtergrond hebben) als de deelnemers. Het beroepsproduct wordt dus door de trainers vertaald, zodat het in hun eigen taal gegeven kan worden. Dit is door de opdrachtgever benoemd en door de trainers bevestigd.

De didactische werkvormen zorgen ervoor dat de deelnemers actief aan de slag gaan en geven inzichten. Als instructievorm kunnen er voorbeelden en filmpjes gebruikt worden. Dit is ook door begeleiders benoemd.

De evaluatie is niet benoemd door de geïnterviewde, maar komt wel terug in het literatuuronderzoek. Dit is van belang om de training te verbeteren op punten die nog niet duidelijk zijn.

Deel II Ideation fase

Hoofdstuk 5 | Het beroepsproduct

In de ideation fase wordt het beroepsproduct beschreven. Sinds het begin van het onderzoek was het al bekend dat er een training ontwikkeld zou worden. Deze training gaat in verschillende talen vertaald worden om goed aan te sluiten bij de doelgroep. De opdrachtgever wist alleen niet hoe hij dit product een invulling moest geven. Na het verkrijgen van resultaten en het doen van literatuuronderzoek is er een concept ontwikkeld. Dit concept is voorgelegd aan de opdrachtgever en een aantal begeleiders voor feedback. De training is hierdoor deels aangepast. In dit hoofdstuk worden deze stappen onderbouwd.

5.1 | Resultaten

De resultaten vanuit de interviews en het literatuuronderzoek zijn weergegeven in tabel 2. Er is een indeling gemaakt volgens de Zelfredzaamheid-Matrix, omdat dat de wens was van de opdrachtgever. In de eerste kolom wordt per domein weergegeven welke informatie of onderwerpen er terug moeten komen in de training. In de tweede kolom staat uit welke bron de informatie afkomstig is. De laatste kolom geeft weer of het daadwerkelijk in de training is verwerkt. De nummers die in de tweede kolom staan zijn als volgt:

- 1 = literatuur
- 2 = opdrachtgever
- 3 = begeleiders
- 4 = statushouders

Tabel 2*Overzicht onderzoeksresultaten*

Resultaten	Bron	Geïntegreerd
Financiën		
Gevolgen van uitkeringsafhankelijkheid	1	✓
Informatie over hoe facturen betaald moeten worden	3	
Weten waar ze moeten zijn met hun vragen voor hulp	2 & 3	✓
Rechten zoals toeslagen en kwijtscheldingen	2 & 3	✓
Schulden	1 & 3	✓
Inzicht geven in financiële zaken	3	✓
Brief	3w	✓
Werk & Opleiding		
Informatie over baanmogelijkheden en belang ervan	1	✓
Informatie over hoe je je moet inschrijven voor een opleiding	1	✓
Nederlandse taal leren	1, 3 & 4	✓
Vrijwilligerswerk	1 & 3	✓
Tijdsbesteding		
Vormgeving aan dag invulling	1 & 3	✓
Dagbestedingen	1, 2 & 3	✓
Hobby's	3	✓
Huisvesting		
Recht op huurtoeslag	1 & 3	✓
Huurachterstand	1 & 2	✓
Huiselijke relaties		
Huiselijk geweld	1	✓
Dag- nachtritme van kinderen	1 & 3	✓
Geestelijke gezondheid		
Waar moet je hulp zoeken	1 & 3	✓
Zorg in natura	2	✓
MEE	2	✓
Persoonsgebonden budget	1 & 3	
Lichamelijke gezondheid		
Gezonde leefstijl	1	✓
Huisartsen en tandartsen	3	✓
Afsprakencultuur	2 & 3	✓
Middelengebruik		
Advies	1 & 2	✓
Voorlichting	2	
Informatie	1	✓
ADL		
Rechten van de burgers met beperkingen	1 & 3	✓
PGB	3	
MEE	2	✓
Sociaal netwerk		
Welke soorten netwerken heb je	1	✓
Welke mogelijkheden zijn er om sociale netwerk te vergroten	1, 2, 3 & 4	✓
Maatschappelijke participatie		
Werk en opleiding	1 & 2	✓
Groeten	2	✓
Kennismaken met de burens	2 & 3	✓
Openbaar vervoer	3	✓
Justitie		
Criminaliteiten	1 & 2	✓
Identificatieplicht	1 & 3	✓
Reclassering	1 & 3	✓
Loverboys & mensenhandel	1 & 3	✓
Didactische eisen		
Visueel	1, 2 & 3	✓
Basaal	1, 2 & 3	✓
Voorbeelden	1, 2 & 3	✓
Inzicht geven	1, 2 & 3	✓
Werkvormen	1 & 3	✓

5.2 | Het concept

Na het verwerken van de resultaten is er nog extra literatuuronderzoek gedaan naar verschillende onderwerpen. Dit was nodig om de behoeftes van de stakeholders goed in de training te verwerken. De keuzes voor het concept van het beroepsproduct worden in dit deel onderbouwd. Het beroepsproduct bestaat uit een PowerPoint en draaiboek. Uitgebreide informatie over de inhoud is te vinden in het beroepsproduct, zie bijlage beroepsproduct.

5.2.1 | Materiële zelfredzaamheid (financiën, werk & opleiding en huisvesting)

Er is gekeken naar waar de statushouders hulp moet zoeken, wanneer zij bijvoorbeeld niet weten hoe ze een factuur moeten betalen. De gemeente biedt hulp aan mensen die zelf niet hun aanvragen kunnen doen zoals toeslagen (Belastingdienst, 2020).

Om inzicht te krijgen in financiële zaken kan er gebudgetteerd worden. Het is hierbij belangrijk dat er realistische doelen worden gesteld om bijvoorbeeld schulden af te lossen. De doelen worden SMART geformuleerd (NIBUD, 2016). De deelnemers leren hoe zij moeten budgetteren en krijgen huiswerk om een budgetplan te maken voor één week. Om schulden af te lossen is het fijn om te gaan werken, dus zijn de mogelijkheden om een baan te vinden verwerkt in het beroepsproduct (Beaks, 2020). En voor de deelnemers die zich nog verder willen ontwikkelen is uitgelegd hoe zij zich kunnen inschrijven voor de opleidingen MBO/HBO/WO. Het recht op studiefinanciering en studenten ov-chipkaart worden ook in dit gedeelte behandeld (Rijksoverheid, 2020).

De opdrachtgever gaf aan dat er veel analfabeten zijn onder statushouders. Hierdoor is gekeken naar wat die statushouders kunnen doen om deel te nemen aan de maatschappij.

Zij krijgen de mogelijkheid om vrijwilligerswerk te doen. Op deze manier kunnen ze deelnemen aan de samenleving en hun integratie verbeteren. De gemeente of vrijwilligerscentrale kan de statushouders hierbij helpen (Razenberg, 2017).

Ook zijn er Nederlandse taal cursussen waarin analfabeten leren lezen, schrijven en spreken (Aventus, 2016).

Huisvesting was minder relevant volgens de begeleiders en opdrachtgever. Er is gekozen om alleen huurtoeslag en huurachterstand te benoemen. Deze twee onderwerpen waren nog wel van belang voor alle statushouders volgens de opdrachtgever.

5.2.2 | Maatschappelijke participatie (tijdsbesteding, maatschappelijke participatie en justitie)

Een goede dag invulling was volgens een begeleider belangrijk, zodat de statushouder actief mee zou doen in de maatschappij. In de training gaan de deelnemers leren hoe zij hun dag een zinvolle invulling kunnen geven. Ook worden de dagbestedingen in de omgeving benoemd. Tijdens de dagbestedingen kunnen nieuwe dingen geleerd worden, die in het dagelijkse leven toepasbaar zijn (Smal, 2017). De deelnemers krijgen na de les de opdracht om op zoek te gaan naar activiteiten in hun buurt en nemen de gevonden activiteiten mee naar de volgende les.

Werk en opleiding kunnen weer een rol spelen bij maatschappelijke participatie. Dit domein is wel in voorgaande les besproken. Hierdoor wordt er groepsgewijs gekeken of er deelnemers zijn die actie hebben ondernomen.

Het is de bedoeling dat er een filmpje gekeken gaat worden over hoe een ov-chipkaart gebruikt moet worden. En krijgen de deelnemers uitleg over hoe zij het openbaar vervoer moeten gebruiken. De statushouders hebben soms geen rijbewijs, fiets, etc. waardoor ze niet kunnen reizen naar een ander stad bijvoorbeeld (Gooren, 2019).

De criminaliteit die bekend is onder asielzoekers wordt besproken om duidelijk te maken dat die dingen niet mogen. En de meeste statushouders hebben tot in Nederland geen internet gebruikt en weten niet wat voor effect het op je leven kan hebben. Hierdoor is er voor gekozen om ook het onderwerp loverboys en mensenhandel te bespreken, om ouders te informeren.

5.2.3 | Sociale zelfredzaamheid (huiselijke relaties en sociaal netwerk)

Het is een bekend probleem dat statushouders een sociaal netwerk missen, zowel uit literatuur als interviews. In de training zijn vele mogelijkheden beschreven, waardoor statushouders hun sociale netwerk kunnen vergroten. Er kan gekeken worden naar welke socio-culturele activiteiten er in de omgeving zijn. De statushouders kunnen tijdens die activiteiten in contact komen met mensen. Ook kan er bijvoorbeeld tijdens taallessen of andere bijeenkomsten contact opgezocht worden met elkaar (Pulinx, 2016).

Tijdens de les over sociaal netwerk moet er een werkvorm gedaan worden met de deelnemers. Door die werkvorm worden de deelnemers verplicht om met elkaar in gesprek te gaan. Ook zei een begeleider dat statushouders bang zijn om contact te leggen met onbekenden, omdat zij de taal niet goed spreken. De RET-methode kan de deelnemers nieuwe inzichten geven. De overtuigingen van de deelnemers kan de trainer hierdoor helpen veranderen (Bender, 2010). Zij kunnen op deze manier hun irrationele gedachten veranderen naar rationele gedachten.

De huiselijk relaties is een onderwerp waar niet heel lang bij wordt stilgestaan. Er zijn twee punten hierover in de training verwerkt namelijk huiselijk geweld en dag- nachtritme van kinderen. Het eerste onderwerp heeft ermee te maken dat de deelnemers moeten weten dat dat in Nederland niet is toegestaan. Onder huiselijk geweld valt ook uithuwelijken, dat is nog een bekend probleem onder Syrische mensen.

Een goed dagritme van een kind heeft ook een positief effect op de ouder. De dag kan beter ingepland worden en men is niet lang bezig totdat het kind slaapt.

5.2.4 | Gezondheid en verzorging (geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid, middelengebruik en ADL)

Uit literatuur is bekend dat veel statushouders psychische problemen hebben door gebeurtenissen in hun land van herkomst. De opdrachtgever wilde dat dit onderwerp kort werd behandeld, omdat dit per persoon verschillend is en mensen er niet over zouden willen praten. Er is voor gekozen om alleen te benoemen waar de statushouders moeten zijn voor hulp. Bij zwaarte van de klachten kan de huisarts of een medisch specialist hen doorverwijzen naar een gespecialiseerde-GGZ instelling (GGZNederland, 2020).

Lichamelijke gezondheid is in de training gezonde leefstijl, afspraken-cultuur en artsen verwerkt. De statushouders worden gestimuleerd om gezonder te eten en meer te bewegen en krijgen tips over wat de mogelijkheden zijn.

Eén begeleider gaf aan dat de statushouders tegen het feit aanlopen dat ze maar terecht kunnen bij één vaste arts.

Op het gebied van middelengebruik is er advies en informatie verwerkt. Er wordt bij verschillende middelen stilgestaan. Vervolgens wordt er advies gegeven over hoe je kunt stoppen met je verslaving. En als dit alleen niet lukt, waar de statushouders terecht kunnen, bijvoorbeeld bij Tactus (GGZwnb, 2015).

Bij ADL zijn de rechten die de burgers hebben met betrekking tot voorzieningen vermeld. De mensen met een beperking of kinderen met een beperking kunnen in aanmerking komen voor persoonsgebonden budget (SVb, 2015). In dit gedeelte wordt behandeld wanneer zij hier recht op hebben en hoe zij het kunnen aanvragen.

5.2.5 Didactische eisen

De didactische eisen die uit de resultaten naar voren zijn gekomen zijn volledig verwerkt in de training. Er is visueel veel te zien, dit was de wens van de stakeholders. Ook in het literatuur bleek dat dit een positief effect heeft op de mens en het geheugen. De training wordt door een begeleider gegeven die de taal spreekt van de deelnemers, dus wordt het makkelijk om de lessen te volgen. Door middel van voorbeelden kunnen de deelnemers inzicht krijgen en met werkvormen blijven ze actief bezig. Zowel uit literatuur als uit interviews is naar voren gekomen dat dit een goed effect heeft.

5.3 | Feedback

Het concept van de training is in een vergadering voorgelegd aan begeleiders en de opdrachtgever voor feedback. Er is een aantal punten naar voren gekomen dat uit de training gehaald of toegevoegd moest worden. In hoofdstuk 5.1 zijn de resultaten voor het definitieve beroepsproduct beschreven. De volgende punten zijn aangepast:

Toegevoegd:

- *Toeslagen en kwijtschelding*
De vier soorten toeslagen zijn in de training verwerkt (Belastingdienst, 2020). Ook kunnen burgers in aanmerking komen voor kwijtschelding van gemeentelijke-rijks- en waterschapsbelasting. Echter gebeurt dit op voorwaarde en na onderzoek van je vermogen, inkomen en uitgaven die je hebt. Als uit het onderzoek blijkt dat de burger de belastingaanslag niet of deels kan betalen, dan krijgt hij volledige of gedeeltelijke kwijtschelding (GLBT, 2019).
- *Hobby's*
Welke hobby's je kunt hebben en wat de mogelijkheden zijn in de stad waar je woont.
- *Digitalisering*
Dit was een punt waar aandacht aan besteed moet worden. Als er bijvoorbeeld uitleg wordt gegeven over wanneer men in aanmerking komt voor zorgtoeslag, is de behoefte dat er ook uitleg komt over hoe zij dat moeten aanmelden. Indien er DigiD nodig is, hoe men dat kan aanvragen en moet gebruiken.
- *Voorschoolse- en vroegschoolse educatie (VVE)-indicatie*, voor ouders met kinderen.
Dit kan ervoor zorgen dat ouders meer tijd kunnen maken om deel te nemen aan de maatschappij door te werken of vrijwilligerswerk te doen.
- *Afsprakencultuur*
In de training wordt uitgelegd dat je je moet inschrijven voor een tandarts/huisarts en dat je op tijd moet komen op je afspraak. De opdrachtgever vertelde dat statushouders hier niet op letten, waardoor ze te laat komen en facturen moeten betalen.
- *Kennis maken met de burens*
Veel begeleiders maken mee dat hun cliënten conflicten hebben met de burens. Dit komt vaak doordat de burens niet weten wie de nieuwe bewoners zijn. Er zijn cultuurverschillen, dus als de statushouder een gedrag vertoont dat niet acceptabel is volgens de Nederlandse cultuur, kunnen er conflicten ontstaan. Het advies is om

contacten te leggen met de burens. Zo weten zij wie naast hun wonen en kunnen de vooroordelen deels voorkomen worden.

Verwijderd:

- *Informatie over hoe facturen betaald moeten worden*

In de vergadering werd benoemd dat dit eruit gehaald kon worden omdat dit echt voor iedereen en elke factuur anders is. Er is hierdoor informatie gegeven over waar de deelnemers terecht kunnen als ze niet weten hoe ze een factuur moeten betalen.

- *PGB*

De opdrachtgever wilde dat PGB vervangen werd met Zorg in natura. Hij wil voorkomen dat men misbruik gaat maken van PGB, want dat kun je zelf regelen en de aanvraag zelf doen. Zorg in natura is voor mensen bedoeld die ook minder zelfredzaam zijn. Het verschil is dat bij Zorg in natura de gemeente, zorgverzekeraar of het zorgkantoor bepaalt wie jou gaat ondersteunen of verzorgen.

En als laatste nog de volgende feedback van de opdrachtgever. Hij wil dat de training opgesplitst wordt in 10-13 lessen. Volgens hem moet er in elke les één domein besproken worden. De training was eerst opgesplitst in vier lessen zoals in 5.2, maar tijdens de vergadering vond de opdrachtgever de inhoud per les te veel. De training moet ongeveer 2,5 maand duren en de deelnemers moeten elke week les krijgen.

5.4 | Het definitieve beroepsproduct

De training is dus het beroepsproduct van dit onderzoek. Om ervoor te zorgen dat de training soepel verloopt is er een draaiboek en PowerPoint ontwikkeld. Deze twee producten worden vertaald door de trainers om taalbarrière te voorkomen tijdens de training en een betere aansluiting te vinden met de deelnemers. In deze twee materialen zijn de onderwerpen/informatie van tabel 2 verwerkt. In de PowerPoint zijn veel afbeeldingen en filmpjes gebruikt om de stof duidelijker te maken voor de deelnemers. Het draaiboek is meer bedoeld voor de trainers. Zij kunnen hierin terugvinden in welke les zij wat moeten vertellen.

De eerste les (zie bijlage 9) van de training sluit ook didactisch goed aan op de doelgroep. In het begin van de les wordt er gezorgd voor een veilig sfeer in de groep, de deelnemers leren elkaar kennen en gaan ervaringen uitwisselen. De belangrijkste problemen waar de statushouders tegenaan lopen en wat zij willen leren worden tijdens de eerste les besproken. Er wordt gebruik gemaakt van een mindmap om voor interactie te zorgen. Op deze manier kunnen de doelen ook deels afgestemd worden op de beginsituatie van de deelnemers. Door middel van een mindmap, krijgt de trainer ook inzicht in de beginsituatie van de deelnemers. Daarna wordt de inhoud en het doel van de zelfredzaamheidstraining besproken. Bij het uitleggen van de leerstof wordt er gebruik gemaakt van afbeeldingen, filmpjes, voorbeelden om aan te sluiten bij de doelgroep en opdrachten om actief aan de slag te gaan. Door te oefenen met de leerstof krijgen de deelnemers inzicht in bepaalde onderwerpen. Om hen ook te activeren om buiten de training te blijven leren wordt er huiswerk meegegeven. Uit resultaten bleek dat er veel analfabeten zijn onder statushouders, hierdoor is de les en opdrachten basaal en makkelijk te volgen voor de deelnemers. Er wordt bijvoorbeeld uitleg gegeven over hoe DigiD aanvraagt kan worden, maar ook extra laten zien hoe het moet. Aan het einde van de training wordt er geëvalueerd om als trainer inzicht te krijgen of de leerstof begrepen is door de deelnemers.

De training is verdeeld in 10 lessen. De hoofdstukken zijn als volgt, les:

1. Financiën
2. Werk en opleiding
3. Huisvestiging
4. Tijdsbesteding
5. Maatschappelijke participatie
6. Justitie
7. Huiselijke relaties
8. Sociaal netwerk
9. Geestelijke gezondheid en lichamelijke gezondheid
10. Middelengebruik en ADL.

De reden dat geestelijke gezondheid en lichamelijke gezondheid samen één les worden zijn, is dat geestelijke gezondheid niet uitgebreid verwerkt mocht worden in de training.

Dit geldt ook voor middelengebruik en ADL. Deze twee domeinen waren niet van groot belang voor de doelgroep die Su International begeleidt.

Voor elke domein is er een draaiboek en bijbehorende dia's ontwikkeld. Bij sommige domeinen zijn er geen filmpjes te zien. Wel zijn er veel plaatjes om ervoor te zorgen dat deelnemers de stof beter begrijpen en deze beter onthouden.

Hoofdstuk 6 | Afsluiting

In dit gedeelte wordt de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord. Vervolgens wordt er gereflecteerd op het onderzoek en worden er aanbevelingen gedaan.

6.1 | Eindconclusie

In hoofdstuk 4 zijn de vijf deelvragen van het onderzoek beschreven en beantwoord door middel van conclusies. De resultaten hebben ertoe geleid dat de hoofdvraag beantwoord kan worden.

“Hoe kan de zelfredzaamheid vergroot worden van statushouders door middel van een training?”

Uit het onderzoek van GGD Amsterdam en Gemeente Rotterdam blijkt dat er dertien factoren zijn die invloed hebben op de zelfredzaamheid. Deze factoren zijn in een Zelfredzaamheid-Matrix verwerkt (zie bijlage 1) (GGD Amsterdam, 2020). Dit screeningsinstrument wordt door Su International gebruikt als meetinstrument om het zelfredzaamheidsniveau van de cliënten te bepalen. Zowel de opdrachtgever als de begeleiders hebben de meeste factoren die terugkomen in de Zelfredzaamheid-Matrix ook benoemd tijdens de interviews. De zelfredzaamheid van statushouders kan gestimuleerd worden door hen te informeren en actief aan de slag te gaan met de leerstof. Tijdens de training moeten voorbeelden gegeven worden, zodat de deelnemers inzicht krijgen in de onderwerpen. De statushouder is misschien na de training niet volledig zelfredzaam, maar heeft wel voldoende informatie om zelf zijn problemen op te lossen. Voor het geval dat hij bijvoorbeeld zijn tandarts niet kan regelen, weet hij dat er ontmoetingsplekken zijn waar hij om hulp kan vragen. Dit maakt de statushouder zelfredzaam en vermindert de behoefte aan individuele begeleiding. Op deze manier neemt de statushouder zelf initiatief om vraagstukken op te lossen en kan hiervan leren. Indien er een tekort aan medewerkers ontstaat, kan de training worden ingezet.

6.2 | Discussie en aanbevelingen

Terugkijkend op het onderzoek kan er gezegd worden dat de factoren die de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten grondig zijn onderzocht. Door literatuuronderzoek is er een betrouwbaar en valide beeld ontstaan van de zelfredzaamheidsfactoren. De domeinen van de Zelfredzaamheid-Matrix geven de hoofdfactoren weer van zelfredzaamheid. Er is in dit onderzoek niet stilgestaan bij andere beroepsproducten, bijvoorbeeld coaching sessies om het werknemerstekort op te lossen. De reden hiervan is dat de opdrachtgever aan het begin van het onderzoek al duidelijke wensen had die hij gerealiseerd wilde zien, zoals de training. Het stond ook vast dat alle thema's uit de Zelfredzaamheid-Matrix in de training aan bod moesten komen, omdat Su International met die matrix werkt. Een statushouder gaf tijdens het interview aan dat het lastig kan zijn om een zelfredzaamheidstraining te ontwikkelen, omdat taal het grootste probleem is. Tijdens de training wordt daarom informatie gegeven over waar de statushouders de Nederlandse taal kunnen leren.

Er is in dit onderzoek informatie verkregen van de opdrachtgever, een aantal begeleiders en statushouders over wat de behoeftes zijn met betrekking tot de training. Deze informatie was erg relevant voor het onderzoek. De opdrachtgever wilde aanvankelijk niet dat de statushouders erbij betrokken zouden worden, maar na overleg zijn er toch drie benaderd. De onderzoeker had wel andere verwachtingen aan het begin van het onderzoek. Er was verwacht dat de stakeholders meer konden vertellen over hun behoeftes met betrekking tot de training. Er is wel voldoende informatie verkregen, maar deze was nogal beknopt. De begeleider gaf bijvoorbeeld wel aan dat er veel behoefte is aan informatie over het domein financiën, maar benoemde niet waar het precies om ging bijvoorbeeld schulden voorkomen. Dit had misschien met doorvragen verhelderd kunnen worden. Voor een groot gedeelte van het onderzoek is hierdoor ook veel literatuuronderzoek gedaan bij het vormen van de training. De onderzoeker had een expert kunnen benaderen op het gebied van

didactiek of iemand die lesgegeven heeft aan statushouders, maar ging ervan uit dat de expertise aanwezig zou zijn bij Su International (bij de begeleiders en de opdrachtgever). De onderzoeker heeft nog last minute geprobeerd om iemand te benaderen, maar dit is helaas niet gelukt.

De opdrachtgever kan de training inzetten in zijn organisatie. De medewerkers staan ervoor open om de training te geven. In de eerste instantie is het de bedoeling dat een groep statushouders een trainer krijgen die van hetzelfde achtergrond is en de taal spreekt. Indien dit niet mogelijk is moet er gekeken worden naar een tweede optie en dat is dat de trainer alleen de taal spreekt van de statushouders. Er zijn ook verschillende medewerkers geïnterviewd met diverse achtergronden om de validiteit van het onderzoek te vergroten. Deze medewerkers waren erg enthousiast over de training en gaven soortgelijke informatie. Zo had de ene begeleider het over dat financiën een groot probleem was waar de statushouders tegenaan lopen. En de ander begeleider had het over de schulden van de statushouders. Niet alle begeleiders zijn geïnterviewd over de training. Om de validiteit van het onderzoek te vergroten kan de training eerst aan de begeleiders gegeven worden, zodat de begeleiders die niet betrokken zijn geweest ook hun input kunnen geven.

Het beroepsproduct is erg omvangrijk voor de tijd die de onderzoeker had. Ook had de opdrachtgever in deze periode weinig tijd, waardoor de onderzoeker lang heeft gewacht op feedback. Didactisch gezien kan er beter op de statushouders afgestemd worden. De eerste les heeft de onderzoeker in dat opzicht goed uitgewerkt (weinig tekst, veel visueel, kleine opdrachtjes, ervaringen met elkaar delen), maar de overige lessen moeten daarop nog aangepast worden. En door omstandigheden zoals Corona had de onderzoeker geen mogelijkheid om de training aan de statushouders te geven. De training is in de ideation fase voorgelegd aan de opdrachtgever en begeleiders, maar de onderzoeker kreeg geen kans om de statushouders opnieuw erbij te betrekken. Daarom is het aan te raden om te onderzoeken in welke mate de zelfredzaamheid van de deelnemers vergroot wordt door middel van de training. Er kan een 0-meting gedaan worden met de Zelfredzaamheid-Matrix voor les 1 en na les 10 om te kijken of er vooruitgang geboekt is. Tijdens de evaluatiemomenten in de training kunnen de punten ook bijgehouden worden door de trainers om na een (half) jaar met alle trainers te evalueren. Ook kunnen de deelnemers na een (half) jaar benaderd worden voor een evaluatie over wat de zelfredzaamheidstraining heeft opgeleverd. En zo nodig kan het product daarna deels aangepast worden.

Een vervolgstap kan zijn om dit beroepsproduct verder te laten onderzoeken aan een andere afstudeerder. Het is voornamelijk van belang dat de training op didactische punten goed aansluit bij de doelgroep. En dat de volgende negen lessen goed worden uitgewerkt. Hierbij kan er een expert erbij betrokken worden. Ook kan er gekeken worden naar mogelijkheden om feedback te krijgen van statushouders op het beroepsproduct.

De training kan de zelfredzaamheid van de statushouders vergroten. Dit blijkt ook uit de resultaten van het onderzoek, maar de vraag is nog wel in hoeverre dit ook gebeurt. Er kan pas een antwoord gegeven worden op deze vraag, nadat de training aan de deelnemers is gegeven.

Bibliografie

- Aksoy, M. (2020, mei 8). Zelfredzaamheid statushouders. (H. Karaaslan, Interviewer)
- Aventus. (2016). *Nederlands als 2e taal en Inburgeringstraject*. Opgehaald van Aventus:
https://www.ventus.nl/opleidingen/nederlands-als-2e-taal-en-inburgeringstraject?gclid=EAlalQobChMI9qLkj52Q6gIVRMYYCh1MhgMcEAYASAAEgII8vD_BwE
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek (2e druk)*. Utrecht: Noordhoff Uitgevers B.V.
- Bakker, L. D. (2013). *Journal of International Migration and Integration*. Springer.
- Beaks. (2020). *10 nieuwe manieren om een baan te vinden*. Opgehaald van Beaks:
<https://www.beaks.nl/baan-zoeken/>
- Beenakker-Schelee, G. (2011). Een op herstel gerichte behandeling van vluchtelingen met PTSS. *Vennv*, 33-41.
- Belastingdienst. (2020). *Kan ik hulp krijgen bij het regelen van mijn toeslag?* Opgehaald van Belastingdienst:
https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/aanvragen/hulp_nodig/
- Belastingdienst. (2020). *Kan ik toeslag krijgen?* Opgehaald van Belastingdienst:
https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/hoe_werken_toeslagen/kan_ik_toeslag_krijgen/kan_ik_toeslag_krijgen
- Bender, R. . (2010). *RET in actie*. Opgehaald van Managementboek:
<https://www.managementboek.nl/code/inkijkexemplaar/9789058713001/ret-in-actie-alice-zandbergen.pdf>
- Bijkerk, L. . (2009). *Water naar de zee dragen ... En 19 andere activerende werkvormen voor onderwijs, trainingen en workshops*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Botman, A. (2014). *Acculturatiestrategieën van hervestigde vluchtelingen*. Opgehaald van Universiteit Utrecht: <file:///C:/Users/hkrsl/Downloads/Masterthesis%20Botman,%20Annabel.pdf>
- Bovens, M. K. (2017, April 24). *Weten is nog geen doen. Een realistisch perspectief op redzaamheid*. Opgehaald van WRR Rapporten Aan de Regering:
<http://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen/R097-Weten-is-nog-geen-doen.pdf>
- Braam, R. D. (1999). *Asielzoekers en middelengebruik*. Opgehaald van Centrum voor Verslavingsonderzoek & Jellinek Gooi en Vechtstreek:
https://www.researchgate.net/profile/Hans_Dupont2/publication/229027010_Asielzoekers_en_middelengebruik/links/55912b1e08ae15962d8c84ab.pdf
- CBS. (2016, December 31). *Betekenis en defenitie*. Opgehaald van Ensie:
<https://www.ensie.nl/cbs/statushouder>
- CBS. (2020). *Asielverzoeken; nationaliteit, vanaf 1975*. CBS.

- Degevos, J. (2001). *Perspectief op integratie; over de sociaal-culturele en structurele integratie van etnische minderheden in Nederland*. . Opgehaald van <http://www.oopen.org/search?identifier=439743>
- Gezondheidsplein. (2015, December 10). *Wat zijn Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen?* Opgehaald van Gezondheidsplein: <https://www.gezondheidsplein.nl/dossiers/zorg-en-hulpmiddelen/wat-zijn-algemene-dagelijkse-levensverrichtingen/item43434>
- GGD Amsterdam . (2020, maart). *Handleiding Zelfredzaamheid-Matrix*. Opgehaald van Zelfredzaamheid-Matrix: <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl/wp-content/uploads/200303-Handleiding-Zelfredzaamheid-Matrix-2017-v2.0.pdf>
- GGD Amsterdam. (2017, Januari). Opgehaald van De Zelfredzaamheid-Matrix: <https://www.zelfredzaamheidmatrix.nl>
- GGZNederland. (2020). *Hoe werkt de ggz?* Opgehaald van De Nederlandse ggz: <https://www.ggz nederland.nl/pagina/ggz-sector>
- GGZwnb. (2015). *Middelengebruik*. Opgehaald van GGZwnb: <https://www.ggzwnb.nl/zuidland-middelengebruik.html>
- Ghaeminia, S. G. (2017, December). *Grootste dromen, uitgekomen? Kansen en obstakels in de schoolloopbaan van alleenstaande minderjarige asielzoekers*. Opgehaald van Google Scholar : <https://www.ingentaconnect.com/contentone/aup/mem/2017/00000092/00000004/art00004?cra>
- Gooren, A. (2019, mei 28). *Hoe reis je in Nederland met het openbaar vervoer?* Opgehaald van NetinNederland: <https://www.netinnederland.nl/informatie/nieuws/2019/hoe-reis-je-in-nederland-met-het-openbaar-vervoer.html>
- Grau, R. S. (2001). Moderator Effects of Self-efficacy on Occupational Stress. *Psychology in Spain*, 63-74.
- Gruijter, M. d. (2017, maart 17). *Integratiekansen van Eritrese vluchtelingen in Nederland*. Opgehaald van kis: <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/integratiekansen-eritrese-vluchtelingen-nederland.pdf>
- Hagen, L. (2010, juli). *Oudere vluchtelingen in Nederland – een onzichtbare groep*. Opgehaald van Scholar: file:///C:/Users/cjl123/Downloads/Scriptie_Lucy_Hagen_MA.pdf
- Hoogeveen, P. . (2008). *Het didactische werkvormenboek*. Van Gorcum.
- IDEO. (2015). *The Field Guide to Human-Centered Design*. Canada: IDEO.org.
- Kaufman, L. P. (2012). *Het geheim van de trainer*. Amsterdam: Pearson Benelux BV.
- KIS. (2020, maart). *Wat werkt bij arbeidsparticipatie statushouders*. Opgehaald van KIS: https://www.kis.nl/sites/default/files/wat_werkt-arbeidsparticipatie-statushouders-2020-kis_0.pdf
- Kloosterboer, M. (2015, Juli 16). *Het belang van én achter inburgering*. Opgehaald van Universiteit Utrecht: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/321599>
- Korzilius, H. (2000). *De kern van survey-onderzoek*. Assen: Van Gorcum & Comp.

- Leerkes, A. (2006, Juli). *Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit*. Opgehaald van Arjen Leerkes:
<http://arjenleerkes.nl/lk%20probeer%20alleen%20maar%20mijn%20leven%20te%20leven.pdf>
- Mast, J. W. (2014, juni). *Zo zelfredzaam*. Opgehaald van Vilans:
https://www.zorgvoorbeter.nl/docs/PVZ/vindplaats/Zelfredzaamheid/Zo_zelfredzaam.pdf
- MET ggz. (2020). *Trainingen zelfredzaamheid versterken*. Opgehaald van MET ggz:
https://www.metggz.nl/application/files/1415/7183/2011/191023_Folder_Training_Sociale_contacten.pdf
- Ministerie van Veiligheid en Justitie . (2015). *Vluchtelingen in Europa* . Opgehaald van Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum :
<https://repository.tudelft.nl/view/wodc/uuid%3Add22a7bb-0712-45e2-8acb-901eef349c33>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2017, November 1). *Geweld bij migranten in kwetsbare situaties*. Opgehaald van Huiselijkgeweld :
<https://www.huiselijkgeweld.nl/vormen/kwetsbare-migranten/publicaties/factsheets/2018/11/01/kwetsbare-migranten>
- Movisie. (2012, oktober). *Methoden en instrumenten zelfregie*. Opgehaald van Movisie:
<http://www.invoorzorg.nl/docs/ivz/informatiecentrum/professionals/Methoden%20en%20instrumenten%20zelfregie.pdf>
- Movisie. (2013, Juli). *Kennisdossier Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid, eigen verantwoordelijkheid*. Opgehaald van Patiëntenfederatie Nederland:
https://kennisbank.patiëntenfederatie.nl/app/answers/detail/a_id/1965/~zelfregie%2C-eigen-kracht%2C-zelfredzaamheid-en-eigen-verantwoordelijkheid
- Movisie. (2016, november). *Wat werkt bij sociaal en gezond?* Opgehaald van Movisie:
<https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Wat-werkt-dossier-Sociaal-en-gezond%20%5BMOV-11388262-1.2%5D.pdf>
- Mylle, J. (2011). *Beknopte didactiek en instructie*. Maklu.
- NCOI. (2019, Februari 13). *Wat zijn didactische vaardigheden*. Opgehaald van NCOI:
<https://www.ncoi.nl/blog/wat-zijn-didactische-vaardigheden.html>
- NIBUD & NVVK. (2020). *Maak een aflosplan*. Opgehaald van Zelf je schulden regelen:
<https://www.zelfjeschuldenregelen.nl/maak-een-aflosplan/#/panel/2>
- NIBUD. (2016). *Incassobureau en deurwaarder*. Opgehaald van Nibud:
<https://www.nibud.nl/consumenten/incassobureau-en-deurwaarder/#:~:text=Als%20u%20niet%20betaalt%2C%20kunnen,inschakelen%20die%20wettelijk%20meer%20mag.&text=Dan%20kan%20de%20schuldeiser%20een,boven%20op%20de%20oorspronkelijke%20rekening.>
- NJI. (2010, juni). *Na- en bijscholing* . Opgehaald van Nederlands Jeugdinstituut :
https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Rapport_na-enbijscholingdef_juni2010.pdf
- Oostebaas, A. (2014). *‘Vluchtelingen in Nederland hebben meer nodig dan een huis.’*. Opgehaald van Universiteit Utrecht: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/297959>

- Pharos . (2018, oktober). *Asielzoekers en gezondheidszorg*. Opgehaald van Pharos: <https://www.pharos.nl/factsheets/asielzoekers-en-gezondheidszorg/>
- Pulinx, R. (2016, juni). *Inburgering en integratie*. Opgehaald van Universiteit Gent: <https://biblio.ugent.be/publication/8532486/file/8532487>
- Razenberg, R. K. (2017, Juli). *Monitor gemeentelijk beleid arbeidstoeleiding vluchtelingen 2017*. Opgehaald van Kennisplatform Integratie & Samenleving: <https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/monitor-gemeentelijk-beleid-arbeidstoeleiding-vluchtelingen-2017.pdf>
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu . (2010). *Gezondheid en determinanten*. Breda: Koninklijke Broese & Peereboom.
- Rijksoverheid. (2018). *Participatiewet*. Opgehaald van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet>
- Rijksoverheid. (2020). *Inschrijven bij school of universiteit* . Opgehaald van Duo: <https://duo.nl/particulier/inschrijven-bij-school-of-universiteit.jsp>
- SER. (2016). Nieuwe wegen naar een meer succesvolle arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen. . SER. Den Haag.
- Significant. (2018, juni 13). *Evaluatie van de Wet inburgering 2013*. Opgehaald van Inburgering: systeemwereld versus leefwereld : <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/06/27/evaluatie-van-de-wet-inburgering-2013>
- Slobodin, O. D. (2015). Mental health interventions for traumatized asylum seekers and refugees: What do we know about their efficacy? *International Journal of Social Psychiatry*, 61, 17-26. Opgehaald van International Journal of Social Psychiatry,.
- Smal, E. e. (2017, oktober). *Pharos*. Opgehaald van Activering, participatie en gezondheid van statushouders: https://www.pharos.nl/wp-content/uploads/2018/10/Activering_participatie_en_gezondheid_van_statushouders_handreiking_Pharos.pdf
- Smid, R. V. (2016). *Participatie en herstel*. Opgehaald van Centrum 45: <https://www.centrum45.nl/sites/default/files/domain-24/Na%20de%20vlucht.pdf>
- Sociaal-Economische Raad. (2016, December). *Nieuwe wegen naar een meer succesvolle arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen*. Opgehaald van SER: <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2016/arbeidsmarktintegratie-vluchtelingen.pdf>
- Solvare. (2019, juni 17). *(Taal) Actie Reactie*. Opgehaald van Disk: <https://www.digitale-sociale-kaart.nl/organisatie/solvare/taal-actie-reactie.html>
- Spicer, N. (2008). Places of exclusion and inclusion: Asylum-seeker and refugee experiences of neighbourhoods in the UK. *Journal of ethnic and migration studies*, pp. 491-510.
- Standaert, R. T. (2010). *Leren en onderwijzen: Inleiding tot de algemene didactiek*. Acco Uitgeverij: Paperback.
- SVb. (2015). *Uitleg over het PGB*. Opgehaald van SVb: <https://www.svb.nl/nl/pgb/storyline-uitleg-over-het-pgb#storyline-3>

- Tweede Kamer. (2005). Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning. *Vergaderjaar 2005-2006, 30 131, nr. 65*.
- Van Regenmortel, T. (2009). *Empowerment in de geestelijke gezondheidszorg*. Opgehaald van De ervaringsdeskundige: <https://www.deervaringsdeskundige.nl/media/20146/empowerment.pdf>
- Veldman, W. (1997). Oorlogstrauma bij vluchtelingen in de frontlinies. *Tijdschrift Voor Psychotherapie*, 23 (4), 144–157.
- Verenigde Naties. (2016). *Leaving no one behind: the imperative of inclusive development*. Opgehaald van United Nations : <https://www.un.org/esa/socdev/rwss/2016/full-report.pdf>
- VluchtelingenWerk. (2014). IntegratieBarometer 2014. *Een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland*. VluchtelingenWerk Nederland. Opgehaald van VluchtelingenWerk Nederland.
- Vluchtelingenwerk Nederland. (2012). *Vluchtelingenwerk Nederland*. Opgehaald van Wie is vluchteling?: <http://www.vluchtelingenwerk.nl/vluchtelingen/wie-is-vluchteling.php>
- VluchtelingenWerk Nederland. (2019, juli 22). *Vluchtelingen in getallen 2019*. Opgehaald van VluchtelingenWerk: https://www.vluchtelingenwerk.nl/sites/default/files/Vluchtelingenwerk/Cijfers/20190722_vwn_vluchtelingen-in-getallen.pdf
- Vluchtelingenwerk Nederland. (2019). *Wat zijn alleenstaande minderjarige vreemdelingen?* Opgehaald van Vluchtelingenwerk : <https://www.vluchtelingenwerk.nl/feiten-cijfers/alleenstaande-minderjarigen>
- Warmerdam, J. v. (2002, juli). *Arbeidspotentieel en arbeidsmarktloopbanen van vluchtelingen en asielgerechtigden*. Opgehaald van Een verkennend onderzoek naar ervaringen van nieuwkomers op de Nederlandse arbeidsmarkt : <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/211746/rapport-r1315.pdf>
- Wildschut J, L. A. (2003). *Asielzoekers, vluchtelingen en illegalen in de Utrechtse harddrugscene. Een onderzoek naar de omvang, kenmerken en positie van niet-westerse harddruggebruikers die afkomstig zijn uit andere dan de Nederlandse immigratielanden*. Rotterdam: IVO.
- Wolf. (2018, april 27). *Zonder schulden in 5 simpele stappen*. Opgehaald van Financer: <https://financer.com/nl/persoonlijke-financien/schuldenvrij-in-5-stappen/>
- Wolf. (2020). *Hoe effectief budgetteren?* Opgehaald van Financer: <https://financer.com/nl/persoonlijke-financien/hoe-effectief-budgetteren/>
- Zomer en Cornelissen. (2020). *Training 'het versterken van zelfredzaamheid'*. Opgehaald van Zomer en Cornelissen: <https://www.zomer-cornelissen.nl/diensten/training-het-versterken-van-zelfredzaamheid>

Bijlage 1: Zelfredzaamheid-Matrix

Zelfredzaamheid-Matrix 2017

GGD Amsterdam. Lauriks, Buster, De Wit, Van de Weerd, Van den Boom, Segeren, Klafus, Kamann, Fassaert & Tigchelaar. 2016.

DOMEIN	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Financiën	• geen inkomsten • groeiende complexe schulden	• te weinig inkomsten om te voorzien in basisbehoeften of spontaan/ ongepast uitgeven • groeiende schulden	• inkomsten uit uitkering om te voorzien in basisbehoeften • gepast uitgeven • eventuele schulden zijn tenminste stabiel of inkomen/ schuld wordt beheerd door derden	• inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ vrijwillige inkomensvoorziening om te voorzien in basisbehoeften • eventuele schulden zijn in eigen beheer • eventuele schulden verminderen	• uitsluitend inkomsten uit werk/ (basis) pensioen/ vrijwillige inkomensvoorziening • aan het eind van de maand is geld over • geen schulden
Werk & Opleiding	• geen werk(-traject)/ opleiding of werk zonder adequate toerusting/ verzekering • geen werk-zoekactiviteiten	• geen werk(-traject) maar wel werk-zoekactiviteiten of 'papieren' opleiding (ingeschreven maar niet volgend) of dreigend ontslag/ drop-out	• werktraject gericht op participatie of werkt niet naar vermogen of volgt opleiding maar loopt achter of vrijwillig baanloos zonder sollicitatieplicht	• werktraject gericht op re-integratie of tijdelijk werk of volgt opleiding voor startkwalificatie of vrijgesteld van werk en opleiding	• vast werk of volgt opleiding hoger dan startkwalificatie
Tijdsbesteding	• afwezigheid van activiteiten die plezierig/ nuttig zijn of geen structuur in de dag • onregelmatig dag-nacht ritme	• nauwelijks activiteiten die plezierig/ nuttig zijn • nauwelijks structuur in de dag • afwijkend dag-nacht ritme	• onvoldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn maar voldoende structuur in de dag of enige afwijkingen in het dag-nacht ritme	• voldoende activiteiten die plezierig/ nuttig zijn • dag-nacht ritme heeft geen negatieve invloed op het dagelijks functioneren	• alle tijd is plezierig/ nuttig besteed • gezond dag-nacht ritme
Huisvesting	• dakloos of in nachtopvang	• voor wonen ongeschikte huisvesting of huur of hypotheek is niet betaalbaar of dreigende huisuitzetting	• veilige, stabiele huisvesting maar slechts marginaal toereikend of in onderhuur of niet-autonome huisvesting	• veilige, stabiele en toereikende huisvesting • (huur)contract met bepalingen of gedeeltelijk autonome huisvesting of ingeschreven als inwonend	• veilige, stabiele en toereikende huisvesting • regulier (huur)contract • autonome huisvesting
Huiselijke relaties	• sprake van geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing	• aanhoudende relationele problemen met leden van het huishouden of dreigend geweld in huiselijke kring/ kindermishandeling/ verwaarlozing	• erkent relationele problemen met leden van het huishouden • probeert negatief relationeel gedrag te veranderen	• relationele problemen met leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig of woont alleen	• steunt en wordt gesteund binnen het huishouden • communicatie met leden van het huishouden is consistent open
Geestelijke gezondheid	• geestelijke noodsituatie • een gevaar voor zichzelf/ anderen	• aanhoudende geestelijke aandoening maar geen gevaar voor zichzelf/ anderen • functioneren is ernstig beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem • geen behandeling	• geestelijke aandoening • functioneren is beperkt door geestelijk gezondheidsprobleem • behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	• minimale tekenen van geestelijke onrust die voorspelbare reactie zijn op stressoren in het leven • functioneren is marginaal beperkt door geestelijke onrust • goede behandeltrouw of geen behandeling nodig	• geestelijk gezond • niet meer dan de dagelijkse besommeringen/ zorgen
DOMEIN	1 Acute problematiek	2 Niet zelfredzaam	3 Beperkt zelfredzaam	4 Voldoende zelfredzaam	5 Volledig zelfredzaam
Lichamelijke gezondheid	• een noodgeval/ kritieke situatie • direct medische aandacht nodig	• (chronische) lichamelijke aandoening die medische behandeling vereist • functioneren is ernstig beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem • geen behandeling	• lichamelijke aandoening • functioneren is beperkt door lichamelijk gezondheidsprobleem • behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	• minimaal lichamenlijk ongemak dat samenhangt met dagelijkse activiteiten • functioneren is marginaal beperkt door lichamenlijk ongemak • goede behandeltrouw of geen behandeling nodig	• lichamenlijk gezond • gezonde leefstijl (gezonde voeding en voldoende bewegen)
Middelengebruik	• ernstige stoornis in het gebruik van middelen • gebruik veroorzaakt lichamelijke/ geestelijke problemen die directe behandeling vereisen zoals overdosis/ drugspsychose/ hartproblemen/ ademhalingsproblemen	• stoornis in het gebruik van middelen (verslaving) • gebruik veroorzaakt/ verergert lichamelijke/ geestelijke problemen • geen behandeling	• gebruik van middelen • aan middelengebruik gerelateerde problemen thuis/ op school/ op het werk maar geen lichamelijke/ geestelijke problemen • behandeltrouw is minimaal of beperking bestaat ondanks goede behandeltrouw	• gebruik van middelen of geen middelengebruik ondanks hunkering of behandeling met potentieel verslavende middelen zonder bijgebruik • geen aan middelengebruik gerelateerde problemen	• geen middelengebruik anders dan alcohol • eventueel alcoholgebruik binnen de normen voor verantwoord gebruik • geen hunkering naar gebruik van middelen
Basale ADL	• een gebied van de basale ADL wordt niet uitgevoerd • verhogering of uitdroging of bevulling/ vervuiling	• meerdere gebieden van de basale ADL worden beperkt uitgevoerd	• alle gebieden van de basale ADL worden uitgevoerd maar een enkel gebied van de basale ADL wordt beperkt uitgevoerd	• geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL • gebruikt hulp(middel) zoals wandelstok/ rollator/ incontinentiemateriaal/ hulp bij voeden	• geen beperkingen in de uitvoering van de basale ADL • geen gebruik van hulp(middelen)
Instrumentele ADL	• meerdere gebieden van de instrumentele ADL wordt niet uitgevoerd • woningvervuiling of onder-/ over-medicatie of geen administratie of voedselvergiftiging	• een enkel gebied van de instrumentele ADL wordt niet uitgevoerd of uitvoering op meerdere gebieden is beperkt	• alle gebieden van de instrumentele ADL worden uitgevoerd • uitvoering van een enkel gebied van de instrumentele ADL is beperkt	• geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL • gebruikt hulp(middel) zoals begeleiding bij reizen met openbaar vervoer/ regelen bankzaken/ klein onderhoud huis/ grote schoonmaak	• geen beperkingen in de uitvoering van de instrumentele ADL • geen gebruik van hulp(middelen)
Sociaal netwerk	• ernstig sociaal isolement • geen contact met familie • geen steunende contacten of alleen belemmerende contacten	• weinig contact met familie • nauwelijks steunende contacten • veel belemmerende contacten	• enig contact met familie • enkele steunende contacten • weinig belemmerende contacten	• voldoende contact met familie • voldoende steunende contacten • nauwelijks belemmerende contacten	• gezond sociaal netwerk • veel steunende contacten • geen belemmerende contacten
Maatschappelijke participatie	• niet van toepassing door crisissituatie of in 'overlevingsmodus' of veroorzaakt ernstige overlast	• maatschappelijk geïsoleerd of veroorzaakt overlast	• nauwelijks participeren in maatschappij (bijwonen) of uitsluitend zorgtaken	• enige maatschappelijke participatie (meedoen) maar er zijn hindernissen zoals vervoer/ zorgtaken/ kinderopvang	• actief participeren in de maatschappij (bijdragen)
Justitie	• zeer regelmatig (maandelijks) contact met politie of openstaande zaken bij justitie	• regelmatig (meerdere keren per jaar) contact met politie of lopende zaken bij justitie	• incidenteel (eens per jaar) contact met politie of voorwaardelijke straf/ voorwaardelijke invrijheidstelling	• zelden (minder dan eens per jaar) contact met politie of strafblad	• geen contact met politie • geen strafblad

Bijlage 2 | Interviewvragen deelvraag 1

Op welk(e) domein(en) van de zelfredzaamheidmatrix wordt in het algemeen het slechtst gescoord door de statushouders en hoe komt dat volgens u?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	"Financiën, tijdbesteding, huisvesting, huiselijke relaties, geestelijke gezondheid, lichamelijke gezondheid, sociaal netwerk, maatschappelijke participatie en werk & opleiding. Eigenlijk overal wel een beetje, maar justitie komt bij ons minder vaak voor. Middelengebruik komt ook weinig voor. Het komt puur omdat men in het land van herkomst andere cultuur heeft ook andere normen en waarden begrip. Ook andere sociaal maatschappelijke netwerk heeft en andere werk en opleiding dan wat wij hier hebben. Dat maakt het lastig om zich hier aan te passen en goed te draaien binnen in de maatschappij."

Welke factoren hebben invloed op de zelfredzaamheid van de statushouders?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	"De domeinen die in de zelfredzaamheidsmatrix zijn, die kunnen invloed hebben op de zelfredzaamheid."
Syrische begeleider	"Met het sociaal netwerk, dat is wel het lastigste." "Vormgeving aan dag invulling." "Het hangt wel allemaal samen dan mis je weer een stukje taal, waardoor weer weinig kan ondernemen, waardoor je niet kan werken, mis je een stukje netwerk, contacten, mensen met wie je weer bijvoorbeeld de Nederlandse taal kan oefenen."
Turkse begeleider	"De taal is een grote factor."
Nederlandse begeleider	"Taal en kennis die iemand al heeft over de Nederlandse cultuur."
Eritrese begeleider	"De taalbarrière, culturele verschil is ook een ding."
Afghaanse begeleider	"Je moet de cliënten goed dingen aanleren. Hoe ze bepaalde facturen moeten betalen bijvoorbeeld, waar ze moeten zijn met hun vragen. Als ze het echt niet weten zijn er ontmoetingsplekken in Apeldoorn, waar ze terecht kunnen waar ook spreekuren worden gedraaid."

Waar lopen de statushouders vooral tegenaan en hoe zouden ze geholpen kunnen worden?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	"Ja, dan denk ik meer het bekend worden met de mogelijkheden, weetje wat kan er allemaal qua wet en regelgeving sowieso. Wij hebben allemaal recht op, maar ook wat kan er allemaal in de omgeving, in de wijk, welke mogelijkheden heb ik bijvoorbeeld om me te ondersteunen om zelfredzaam te worden."
Turkse begeleider	"Op zich hoeven ze bijna nergens aan tegenaan te lopen. Want wanneer ik niet aanwezig ben zijn er nog ontmoetingsplekken waar ze terecht kunnen met hun vragen. Daar kunnen ze geholpen worden of kunnen ze doorverwezen worden naar een ander plek. Ik zie bij ontmoetingsplekken mensen die geen begeleiding krijgen maar met vragen komen, daar worden zij geholpen. Eigenlijk hoeft dat niet maar ze weten meestal niet hoe ze daar moeten komen of de drempel is misschien een beetje te hoog."
Nederlandse begeleider	"De regelgeving, heel veel plekken waar ze terecht kunnen met hun vragen. Ze weten vaak niet waar ze heen moeten."
Eritrese begeleider	"Ze lopen meestal tegen de Nederlandse manier van leven aan, normen en de waarden. Ze vinden het moeilijk te wennen. De taal is een moeilijke barrière. Van mijn cliënten weet ik dat ze kleine netwerk. Buiten de begeleider hebben sommige geen andere contacten, beetje moeilijk voor hun. De taal is echt een grote barrière."
Afghaanse begeleider	"Of ze spreken de taal niet of ze hebben hoge schulden en komen ze er niet uit. Voor jeugd is het bijvoorbeeld dat als ze niet goed op school presteren of in de klas wordt iets door de docent opgemerkt."

Bijlage 3 | Interviewvragen deelvraag 2

Wanneer is een statushouder zelfredzaam?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	Als we kijken naar de Zelfredzaamheidsmatrix, bij “voldoende zelfredzaam” of “beperkt redzaam” zou ook kunnen. Maar als die gene beperkt zelfredzaam is moeten we wel bestendigen bij een algemene voorziening of ergens waarbij wel een stabiele factor er is. Stel je voor meneer kan de post niet zelf doen, maar kan wel lopen naar een juridische instelling van de gemeente of een organisatie die een algemeen/collectieve vorm wordt gegeven. Dan is deze meneer niet voldoende zelfredzaam maar wel beperkt zelfredzaam. Hij kan er wel heen en op die manier zich wel zelfredzaam maken en dat is dan weer voldoende zelfredzaam. De 3/4/5 van de zelfredzaamheidmatrix zijn allemaal goed.

Hoe wordt er bepaald dat de statushouder moet stoppen met de individuele begeleiding?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	Dat wordt grotendeels bepaald door de wmo consulent, opdrachtgevers, indicatiestellers of juristconsulenten. Men kijkt naar of de doelen zijn behaald. Als de doelen zijn behaald dan stopt de begeleiding of afgeschaald en verminderd worden. En als de doelen niet zijn behaald gaan we gewoon verder. Bij sommige cliënten denken wij bijvoorbeeld dat die zelfredzaam en zelfstandig zijn eigen problemen kan aanpakken. Dan geven wij ook een signaal af aan de gemeente van dat het genoeg is en dat de persoon zelfredzaam is. Het is eigenlijk de zelfredzaam maat wat er bepaald word. Soms duurt het lang de begeleiding en dan kan de gemeente ook aangeven dat ze de individuele begeleiding stoppen. De cliënt moet dan zelf zoeken naar andere mogelijkheden in de wijk of omgeving.

Wanneer wordt een statushouder als zelfredzaam gezien?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	Ja eigenlijk als die op alle domeinen zichzelf kan redden en goed functioneert en goed meedoet in de samenleving.
Turkse begeleider	Wanneer ze eigenlijk hun administratie in orde hebben, administratie in orde hebben. En wanneer ze zelfstandig dingen proberen te doen, zonder het aan mij te vragen.
Nederlandse begeleider	Begrijpt waar de informatie vandaan komt en er zelf achteraan zou kunnen bellen. Of iemand kan benaderen in zijn omgeving die hem erbij kan helpen. In ieder geval dat hij de basis weet. Er zijn organisaties waarbij hij terecht kan, dat hij weet dat hij daar terecht kan met zijn vragen.
Eritrese begeleider	Als hij probeert zo min mogelijk de taal te beheersen en te communiceren. Wanneer hij inzicht heeft in financiële zaken. En op de hoogte is van de regels en de wetten, de basisregels.
Afghaanse begeleider	Als begeleider stel je doelen dan. Een van de doelen is dat de cliënt uiteindelijk zelfstandig moet worden en zichzelf moet redden straks. Wij werken daar dan aan. Dan krijgt de client bijvoorbeeld een brief en dan laat je dat de client oppakken. Als je ziet dat zij het zelf kan. Zij komen ook naar jou toe, nadat ze iets zelfstandig hebben gedaan. Voordat je het traject afsluit moet je al die dingen opgepakt hebben waar ze terecht kunnen met hun vragen.
Hoe wordt dat bepaald?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	Oh dat is wel een goede vraag. Wij werken met voornamelijk aan de hand van zorgplannen, dus bepaalde doelen, waar de cliënten aan willen werken. In samenwerking ook natuurlijk met de gemeentes, sociale wijkteam welke doelen daaruit voortkomen. We werken eigenlijk vanuit een zorgplan. En zodra die doelen eigenlijk behaald zijn evalueer je als er geen nieuwe doelen eruit ontstaan en de client is stabiel genoeg zijn eigen zaken en vragen eigenlijk te beantwoorden. Dan is die wat ons betreft gewoon zelfredzaam
Turkse begeleider	Aan de hand van de evaluaties eigenlijk die we doen.

Nederlandse begeleider	Je houdt verslaglegging bij elke week. Soms komt de cliënt ermee, dan ga je in gesprek met de cliënt en consulent of we dat kunnen afbouwen of gelijk kunnen afsluiten. Het kan op beide manieren.
Eritrese begeleider	Hoe gaan we verder met dagelijkse dingen? Hoe kunnen we zelf dingen oppakken. Als ze zelf hun zaken kunnen regelen en de doelen behaald zijn.
Afghaanse begeleider	Als de doelen behaald zijn.

Bijlage 4 | Interviewvragen deelvraag 3

Wat wilt u terugzien in de training die ontwikkeld gaat worden om de zelfredzaamheid te stimuleren?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	"Ik denk echt de mogelijkheden, wat er allemaal kan, maar misschien ook wat daarin verwacht wordt eigenlijk binnen de Nederlandse samenleving hebben we het ook veel over zelfredzaamheid. Uitleg erover van wat houdt het in, wat wordt er van je verwacht en hoe kan je dat punt behalen, wat heb je daarvoor nodig om daar te komen. Dan is het ook een stukje van bekend worden van je omgeving en de mogelijkheden binnen je omgeving en wet en regelgeving, dat ze daar voldoende informatie over hebben."
Turkse begeleider	"Ik denk dat het voor hun duidelijk moet zijn waar ze met welke vragen moeten zijn."
Nederlandse begeleider	"Het is een stukje administratie wat heel erg speelt. Als de basisdingen daarover terug kan komen. De meeste hebben bijvoorbeeld ook geen rijbewijs en willen dan reizen, maar weten niet hoe dat moet en lopen dan overal heen."
Eritrese begeleider	"Ze weten niet precies hoe het hier in Nederland gaat. Wat zij nodig hebben om aan deze maatschappij deel te nemen. Dat zou helpen."
Afghaanse begeleider	"Financiën is wel een ding waar heel veel cliënten tegenaan lopen."

En waarom?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	"Sociaal netwerk en maatschappelijke relatie, dat dat wel mooi teruggeeft wat ik probeer uit te leggen. Die twee dingen hangen samen. En ik denk dat dat wel het grootste gemis is van ons doelgroep."
Turkse begeleider	"Dat zijn noodzakelijk dingen die nodig zijn dat ze zelfredzaam worden."
Nederlandse begeleider	"Financiën, komt de brief eigenlijk ook erbij. Tijdbesteding, je merkt dat veel mensen thuisblijven. Middelengebruik, komt ook vaker voor dan dat men denkt. Sociaal netwerk, hoe meer netwerk hoe groter het vangnet. De rest eigenlijk ook wel een beetje."
Eritrese begeleider	"Ik noem alleen de domeinen waarmee ik werk met mijn cliënten. Werk zoeken is ook een uitdaging voor de meeste cliënten."
Afghaanse begeleider	"Omdat vanuit mijn ogen, mijn cliënten lopen daar tegenaan. De meeste hulpvragen bestaan uit deze onderwerpen."
Welke domeinen en onderwerpen van de zelfredzaamheidsmatrix moeten volgens u in de training verwerkt worden?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	"dagbesteding het meest. Dat je goede dag invulling hebt, dat werkt toch ook goed op je zelfredzaamheid en ander stuk het sociaal netwerk."
Turkse begeleider	"Alle domeinen behalve lichamelijke gezondheid en justitie."
Nederlandse begeleider	"Financiën, tijdsbesteding, middelengebruik, sociaal netwerk en de rest ook wel een beetje."
Eritrese begeleider	"Financiële, huisvesting, opleiding en werk, lichamelijke - psychische gezondheid en sociaal netwerk."
Afghaanse begeleider	"Alle domeinen, huisvesting niet echt relevant."

Bijlage 5 | Interviewvragen deelvraag 4

Wat moeten de begeleiders weten en kunnen om de training zelfredzaamheid te geven aan een groep statushouders?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	"Ik denk wat ze heel goed moeten weten is de training zelf. Met wat ze bezig zijn en wat ze overdragen. De taal is ook een belangrijke, maar er kan ook een mix groep zijn. inlevingsvermogen is ook een belangrijke hierdoor. Materiaal van de training zelf is ook een belangrijke, die zorgt ervoor of het soepel verloopt of niet."

Staat u er voor open om de trainingen te geven? Zo ja, zou u dat zelf ook kunnen of zou u graag ondersteuning/scholing willen hebben en op welke terreinen dan?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	"Als jij het een vorm kan geven."
Turkse begeleider	"Ik zou wel een training willen geven, maar voor de eerste keer zou ik wel ondersteuning willen. Wat ik moet vertellen dat dat wel duidelijk is."
Nederlandse begeleider	"Ik vind het wel belangrijk dat je daarin consistent bent dat je iedereen op zelfde teenlijn weergeeft."
Eritrese begeleider	"Je moet wel de culturele achtergronden van de statushouder kennen om de training te geven. Wat een ander normaal vindt kunnen zij niet normaal vinden. Ik zou wel uitleg willen over wat de normen van de training zijn en hoe je de training moet geven."
Afghaanse begeleider	"Op financiële gebied wil ik wel hulp, om dat aan de mensen te vertellen en uitleggen."

Bijlage 6 | Interviewvragen deelvraag 5

Hoe ziet een ideale training voor u eruit qua didactiek of methodiek?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Opdrachtgever	“Of ze zijn alfabeet, dus didactiek meer basaal gedacht worden en meer visueel. Dus heel veel met plaatjes, voorbeelden in de training ook met plaatjes. Bijvoorbeeld we kunnen 1 t/m 10 opschrijven maar Arabisch heeft een ander didactiek die wordt ook anders geschreven. Die mensen zien de cijfers niet, dus kun je bijvoorbeeld appels zetten dus 1 appel, 2 appels, etc. dat is voor iedereen hetzelfde. Het kan ook dat de training gegeven wordt door begeleiders die dezelfde taal spreken. Maar wat mij is opgevallen dat er veel analfabeten zijn, vooral de dames/vrouwen. Of in hun eigentaal of visueel. Je kan altijd alles vertellen maar wat je ziet is ook belangrijk. Ik denk dat visueel het beste is.”

Hoe ziet een ideale zelfredzaamheidstraining eruit volgens u?	
Geïnterviewde:	Antwoorden:
Syrische begeleider	“Dus ik zou het breed trekken, dan ook voor iedereen toegankelijk is. En het belangrijkste, als je echt bepaalde domeinen wilt aanstippen, denk ik voor de meeste statushouders financiën is belangrijk en een terugkomende iets, dat hangt samen met praktische zaken dat dat goed moet verlopen. Anders kom je in schulden, sparen zo de problemen zich op en dat heeft weer invloed op andere domeinen. Dus ik denk voor de meeste van ons doelgroep is financiën toch een basis, dat dat stabiel moet zijn en huisvesting is ook een belangrijke dat hangt weer samen met financiën en sociale netwerk. Voor velen ook geestelijke gezondheid.”
Turkse begeleider	“Ik zal de belangrijkste punten in de training zetten. Op een duidelijke manier die hun kunnen snappen en zo verwerken. Ik zou niet de trainingen alleen als tekst maar ook met heel veel voorbeelden geven. Dat maakt het duidelijker voor hun”
Nederlandse begeleider	“Ik dat het beste is dat alle hoofdzaken van alle domeinen terug zouden komen. Aan de gang gaan met de theorie, actief aan de slag gaan zodat het beter blijft hangen.”
Eritrese begeleider	“Het moet duidelijk zijn wat inburgeren betekend voor de statushouders. Zij moeten dat goed begrijpen. Huisvesting is dat iedereen woning krijgt van de gemeente. Financiële, hoe kunnen we omgaan met deze zaken. Hoe kunnen ze hun sociale netwerk uitbreiden.”
Afghaanse begeleider	“Dat de cliënten alles zelf kunnen regelen. Dat zij bijvoorbeeld financiën op orde hebben, dat ze geen achterstand hebben, dat ze formulieren op tijd kunnen leveren. Informatie krijgen over hoe ze dat moeten regelen. Zij hebben geen inzicht in hoe die schulden ontstaan en hoe ze dat moeten betalen.”

Bijlage 7 | Informatiebrief stakeholders

Zelfredzaamheid van statushouders

Datum:

Geachte heer/mevrouw,

Ik vraag u vriendelijk om mee te doen aan een wetenschappelijk onderzoek. U beslist zelf of u wilt meedoen. Voordat u de beslissing neemt, is het belangrijk om meer te weten over het onderzoek. Lees deze informatiebrief rustig door. Hebt u na het lezen van de informatie nog vragen? Dan kunt u terecht bij de onderzoeker. Onderaan deze informatiebrief vindt u zijn/haar contactgegevens.

Het doel van dit onderzoek is onderzoeken wat er nodig is om de zelfredzaamheid van de statushouders te vergroten. Dit wordt gedaan door middel van het afnemen van interviews met de cliënten, begeleiders en opdrachtgever van Su International. Van u wordt verwacht dat u eerlijk antwoordt geeft op de vragen die de onderzoeker aan u stelt. De uitkomsten van de interviews worden gebruikt om een training te ontwikkelen voor deze doelgroep om de zelfredzaamheid te stimuleren.

U beslist zelf of u meedoet aan het onderzoek. Deelname is vrijwillig. Als u besluit niet mee te doen, hoeft u verder niets te doen. U hoeft niets te tekenen. U hoeft ook niet te zeggen waarom u niet wilt meedoen. Als u tijdens het onderzoek niet meer mee wilt doen, kunt u ook zonder opgave van reden uw deelname aan het onderzoek beëindigen.

Gegevens uit het onderzoek worden vertrouwelijk bewaard. Uw persoonlijke gegevens worden gecodeerd opgeslagen en alleen de onderzoeker weet om wie het gaat. Naast de onderzoeker, kunnen ook docenten, die de kwaliteit van het onderzoek bewaken, uw gegevens inzien.

De onderzoeksgegevens worden gebruikt voor wetenschappelijke publicatie in de vorm van een onderzoeksrapport voor onderwijsdoeleinden, waarin individuele gegevens van participanten niet herkenbaar zijn. Uw privacy blijft dus volledig gewaarborgd.

Mocht u nog vragen hebben over het onderzoek, dan kunt u deze stellen aan de onderzoeker.

Naam onderzoeker: Hümeýra Karaaslan

Telefoonnummer: 0613456899

E-mailadres: 436689@student.saxion.nl

Bijlage 8 | Informed consent

Scriptie onderzoek naar zelfredzaamheid van statushouders

Ik heb de informatie over dit onderzoek voor de deelnemer gelezen. Ik kon aanvullende vragen stellen. Mijn vragen zijn voldoende beantwoord. Ik had voldoende tijd om te beslissen of ik deelneem aan dit onderzoek.

Ik weet dat meedoen helemaal vrijwillig is. Ik ben me ervan bewust dat ik op ieder moment kan beslissen om toch niet mee te doen. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.

Ik weet dat de onderzoeker(s) en begeleiders van de onderzoeker(s) mijn gegevens kunnen inzien. Die mensen staan vermeld in de informatiebrief. Mijn gegevens zullen vertrouwelijk en waar mogelijk anoniem opgeslagen worden. Het gebruik van mijn gegevens in de rapportage is in ieder geval anoniem.

Ik geef toestemming om mijn gegevens te gebruiken, voor de doelen die in de informatiebrief staan. Mocht er aanleiding zijn om de gegevens te gebruiken voor een ander onderzoeksdoel dan zal opnieuw toestemming aan mij worden gevraagd.

Naam deelnemer:

Handtekening:

Datum : __ / __ / __

Ik verklaar hierbij dat ik deze deelnemer voldoende heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte op een wijze waardoor ik er zeker van ben dat de informatie de deelnemer bereikt heeft.

Naam onderzoeker(s):

Handtekening:

Datum: __ / __ / __

Bijlage 9: Training les 1 (draaiboek & PowerPoint)

Tijdsduur	(Leer)doel	Werkvormbeschrijving met instructies en aandachtspunten voor trainer	Benodigde materialen
15 min	De deelnemers weten wie de trainer is.	<i>De trainer stelt zich voor (naam, leeftijd, afkomst, achtergrondinformatie, etc.)</i> Aandachtspunten voor de trainer: - Geef de deelnemers de ruimte om daarna nog vragen te stellen, als ze die hebben.	Pen en papier
60 min	De deelnemers weten wie de andere deelnemers zijn en waar ze tegenaan lopen. De trainer krijgt inzicht in de beginsituatie van de deelnemers.	• Voorstelronde Ik heb mezelf voorgesteld en zouden jullie je ook even kort willen voorstellen (naam, leeftijd, hoelang ben je in Nederland zijn, etc.)? Ik ben wel benieuwd waar jullie tegenaan lopen in het dagelijkse leven. Dit onderwerp wil ik eerst bespreken met jullie. Iedereen in deze groep heeft de behoefte om zelfredzaam te worden en loopt waarschijnlijk wel ergens tegenaan. Jullie zitten hier allemaal om iets te leren en daarom mag hier open over gepraat worden. Het is niet de bedoeling om buiten de training te praten over de privéleven van een mededeelnemer. Aandachtspunten voor de trainer: Zorg ervoor dat de deelnemers actief meedoen. Stel de vraag: “Waar lopen jullie tegenaan?” “Wat willen jullie leren?” en maak een mindmap samen. Als je merkt dat een deelnemer niks heeft benoemd, betrek diegene erbij. Als bijvoorbeeld een deelnemer iets benoemd kan er hierop doorgevraagd worden en op deze manier kunnen de deelnemers van elkaar leren en ervaringen delen. <u>Voorbeeld:</u> <u>Deelnemer 1: “Ik heb geen sociale contacten, daarom wil ik ook nooit uit huis gaan.”</u> <u>Trainer: “Zijn er deelnemers die deelnemer 1 tip kunnen geven over hoe hij nieuwe mensen kan ontmoeten?” Of zijn er deelnemers die ook tegen hetzelfde probleem aanlopen?</u> <u>Deelnemer 2: “Nee, maar ik heb ook geen sociale contacten. Ik zou wel vrienden willen worden.”</u> <u>Deelnemer 3: “Ja, ik ga naar een ontmoetingsplek en daar kom ik nieuwe mensen tegen. Deelnemer 1 zou ook kunnen komen naar Ontmoetingsplek 1.</u> <u>Indien niemand tip kan geven zou de trainer kunnen aangeven dat het onderwerp behandeld gaat worden in de training.</u>	
30 min	De deelnemers weten waar de training over gaat en wat het doel is.	<i>Informatie geven over de training. De volgende vragen bespreken:</i> • Wat is het doel van de zelfredzaamheidstraining? <i>Het doel van de training is om jullie te leren wat jullie nodig hebben om zelfredzaam te worden in Nederland, welke factoren een rol daarbij spelen. Na de training weten jullie hoe jullie bepaalde problemen moeten aanpakken. De training wordt in drie delen gegeven, waarbij jullie ook huiswerk krijgen om actief aan de slag te gaan met de kennis die jullie opdoen tijdens de training. Het doel is dus ook dat er tijdens de training gereflecteerd wordt op eigen handelingen en dat je van elkaar leert. Hoe anderen problemen aanpakken of hun problemen ervaren, kan jullie allemaal een inzicht geven in jullie eigen situatie. Het voordeel van het volgen van een groepstraining is dat je in een korte tijd kennis opdoet, inzichten krijgt en vaardigheden leert. Ook kunnen jullie je sociale kring vergroten en leren van anderen, door eigen situaties/ervaringen te delen. Jullie krijgen ook huiswerk, wat voor een snellere ontwikkelingsproces zorgt. In totaal gaan jullie 10 lessen volgen.</i> Doelen opstellen die vanuit de beginsituatie van de deelnemers naar voren zijn gekomen. • Wat is zelfredzaamheid? <i>Zelfredzaamheid wordt verdeeld in tweeën namelijk, algemene en sociale zelfredzaamheid. Algemene zelfredzaamheid verwijst naar de overtuiging die iemand heeft om succesvol bepaalde problemen op te lossen. Het gaat hierbij om de controle die iemand heeft op zijn handelingen in bepaalde situaties en/of bij gebeurtenissen. Sociale zelfredzaamheid is de bereidheid en vermogen om sociale contacten en relaties aan te gaan (Grau, 2001).</i>	

		De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) definieert zelfredzaamheid als volgt: ‘het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijk verkeer mogelijk maken’ (Tweede Kamer, 2005). <i>Er wordt veel alertheid gevraagd aan de burgers. Iedereen is zelf verantwoordelijk voor zijn/haar keuzes, dus moeten de burgers zich goed oriënteren voordat ze een keuze maken</i> (Bovens, 2017). <i>In de Wet Inburgering 2013 (WI) wordt ‘meedoen’ beschouwd als de norm. Er wordt van iedere burger verwacht dat hij zelfredzaam is en deelneemt aan de samenleving. Ook wordt er verwacht dat de burger investeert in eigen kennis en vaardigheden. Deze burgerschapseisen gelden voor alle burgers in Nederland en worden dus ook gesteld aan de nieuwe burgers. De inburgering start met het leren van de taal en kennis over de Nederlandse samenleving en volgt tot aan een zelfstandig leven. De nieuwe burgers zijn zelf verantwoordelijk voor een snelle inburgering. De overheid legt hen niet alles op om ervoor te zorgen dat ze later niet afhankelijk worden van anderen. Op deze manier leren de nieuwe burgers langzamerhand handelingen waarmee ze bepaalde problemen kunnen oplossen en vergroten ze hun zelfredzaamheid</i> (Kloosterboer, 2015). • Welke onderwerpen gaan we bespreken? <i>Elke les gaan we één onderwerp behandelen. We gaan de volgende onderwerpen bespreken: Financiën, Werk & Opleiding, Tijdbesteding, Huisvesting, Huiselijke relaties, Geestelijke gezondheid, Lichamelijke gezondheid, Middelengebruik, Basale ADL, Instrumentele ADL, Sociaal netwerk, Maatschappelijke participatie en Justitie.</i> De training is verdeeld in vier hoofdstukken, namelijk: • Deel I: Materiële zelfredzaamheid • Deel II: Maatschappelijke zelfredzaamheid • Deel III: Sociale zelfredzaamheid • Deel IV: Gezondheid en verzorging <i>Aandachtspunten voor de trainer:</i> - Geef de deelnemers de ruimte om ook tussendoor vragen te stellen.	
15 min	Pauze		
15 min		We beginnen met I deel van de training, hierin gaan we de volgende onderwerpen bespreken: financiën, werk & opleiding en huisvesting. De les van vandaag gaat alleen over financiën. Stel de volgende vraag aan de deelnemers: <i>“Waar lopen jullie tegenaan op het gebied van financiën?”</i>, dit gaat over je inkomen, schulden, uitgaves, etc.	
60 min	De deelnemers weten hoe zij schulden kunnen voorkomen of hun schulden kunnen aflossen.	Les 1: Financiën: <i>Het eerste onderwerp wat we gaan bespreken is financiën.</i> <i>Je bent nu al een tijdje in Nederland, je hebt een tijdelijke verblijfsvergunning gekregen. En nu? Het vinden van een plek op de Nederlandse arbeidsmarkt verloopt erg moeizaam voor de nieuwe burgers (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2015). Misschien herken je dit ook wel en ben je afhankelijk van een bijstandsuitkering. Heb je ook nog leningen en schulden waar je aan vastzit?</i> <i>In dit gedeelte gaan we gaan de volgende punten bespreken en ik denk dat de meesten van jullie ook tegen deze punten aanlopen in hun dagelijkse leven. Benoem de punten eerst, zie dia 6:</i> <i>Nu ben je vast ook nieuwsgierig naar hoe je schulden kunt voorkomen. De volgende tips kan ik je hierbij geven:</i> • <i>Betaal je facturen op tijd. Lukt het niet? Neem contact op met het desbetreffende bedrijf om bijvoorbeeld een betalingsregeling te treffen.</i> • <i>Producten op afbetaling, niet doen!! Laptop nu kopen en in termijnen betalen? Als je het geld nu niet hebt, heb je het volgend jaar waarschijnlijk ook niet. Zo voorkom je ook rente.</i> • <i>Geen telefoonabonnementen. Houd je belminuten in de gaten, als je een abonnement hebt.</i> • <i>Geen creditcards. Je besteedt geld uit wat niet van jou is en aan het eind heb je een grote schuld die je misschien niet ziet aankomen</i> • <i>Automatische afschrijvingen? Zet het in je agenda, zodat je weet dat je voldoende saldo hebt en niet voor verassing staat</i> (Wolf, 2020).	Pen en papier

		- Hoe kun je je schuld voorkomen of aflossen? <i>Laten we het nu hebben over de minder leuke deel, je hebt een schuld en wilt het snel aflossen. Welke stappen kun je ondernemen?</i> • Maak eerst een overzicht van de openstaande schulden • Zet je inkomens en uitgaven op papier <i>Is je aflosruimte te klein? Kijk of je je inkomsten kan verhogen, door bijvoorbeeld extra te werken. Of misschien je uitgaven te verlagen.</i> • Doe een voorstel aan de schuldeiser en wacht af op reactie • Betaal je schulden af (Wolf, Zonder schulden in 5 simpele stappen, 2018). <i>Via de volgende website kun je een aflosplan maken, korte filmpje bekijken en vertalen:</i> https://www.zelfjeschuldenregelen.nl/maak-een-aflosplan/#/panel/2 (NIBUD & NVVK, 2020)	
30 min	De deelnemers weten hoe zij inzicht kunnen krijgen in hun financiële zaken.	- Hoe krijg je nou inzicht in je financiële zaken? We hebben het net ook gehad over inkomsten en uitgaven. Deze twee moeten jullie duidelijk hebben voor jullie zelf. Ik ga jullie leren hoe jullie moeten budgetteren om een inzicht te krijgen in jullie financiën. <u>Samen doen</u> • Noteer je inkomsten • Noteer je uitgaven. Verdeel je uitgaven in vaste uitgaven (kosten die je ieder maand hebt, bijvoorbeeld je huur, energiekosten, abonnementen, etc.) en variabele uitgaven (bijvoorbeeld boodschappen, benzine, kleding, etc.) • Maak twee kolommen: eerste kolom inkomsten en tweede kolom uitgaven. Is de uitkomst positief? Levert u meer geld op dan uw uitgaven? Dan bent u goed op weg. Is dat niet het geval voor u? Maakt u zich geen zorgen, er zijn wat wijzigingen nodig in uw budgetplan. • Pas uw variabele uitgaven aan. U kunt op deze manier voor balans zorgen in de inkomsten en uitgaven. Indien u een klein bedrag overhoudt kunt u bijvoorbeeld sparen of investeren. • Spaar voor de variabele uitgaven. U kunt bijvoorbeeld een vast bedrag per maand opzij zetten, zodat u niet in één keer €100 kwijt bent. • Stel financiële doelen. Gebruik de SMART-methode, (NIBUD, 2016)! Zie dia 10, uitleggen.	
15 min	Pauze		
20 min	De deelnemers weten wanneer zij in aanmerking kunnen komen met het incassobureau, de deurwaarder of de bewindvoerder.	- <i>Stel je voor je hebt gebudgetteerd en je hebt geen voldoende saldo meer om de rekening van je leverancier te betalen en de betaling blijft een lange tijd uit. Ondertussen ontvang je aanmaningen van de leverancier en als dan nog de betalingen uitblijven schakelen zij een incassobureau in. Betaal je ook niet aan het incassobureau, dan kunnen zij de deurwaarder inschakelen en komen er steeds extra kosten bij. Zodra je schuld overgedragen is aan een incassobureau heb je niks meer met de schuldeiser te maken. Zij innen de schulden die je hebt. Als je ook niet reageert op de brieven van het incassobureau, kan de schuldeiser de deurwaarder inschakelen. Zij kunnen verder gaan dan het incassobureau en beslag leggen, bijvoorbeeld boedel- bank- of loonbeslag of woning ontruiming, etc. Ben je het er niet mee eens en heb je al de facturen betaald? Neem dan ook contact op om dit op te lossen!</i> Je kan onder bewind gesteld worden, als je niet in staat bent om financiën waar te nemen. Je mag dan niks meer zelfstandig beslissen over de goederen die onder bewind zijn. Er is dan altijd toestemming nodig van je bewindvoerder (Judex, 2020).	
30 min	De deelnemers weten hoe zij een brief moeten lezen.	- Ook krijgen jullie verschillende brieven en misschien was jij dit helemaal niet gewend in je land van herkomst. Ik ga de indeling van de brief met jullie doornemen. Op deze manier weten jullie in ieder geval waar jullie moeten kijken voor bijvoorbeeld onderwerp of voor wie de brief bestemd is etc. Dia 12 doornemen.	
30 min	De deelnemers weten wanneer zij in aanmerking komen voor kwijtscheldingen en toeslagen. Ook weten ze hoe ze DigiD	- Kwijtschelding > uitleg wanneer je daarvoor in aanmerking komt. <i>Je kunt in aanmerking komen voor kwijtschelding van gemeentelijke- rijks- en waterschapsbelasting. Echter gebeurt dit op voorwaarde en na onderzoek van je vermogen, inkomen en uitgaven die je hebt. Als uit het onderzoek blijkt dat je de belastingaanslag niet of deels kunt betalen, dan krijg je volledig of gedeeltelijke kwijtschelding (GLBT, 2019).</i> - Je kunt ook in aanmerking komen voor toeslagen. Je hebt 4 soorten toeslagen :	

	moeten aanvragen.	• Zorgtoeslag, bijdrage in je zorgkosten • Huurtoeslag, bijdrage in je huurkosten • Kindgebonden budget, een bijdrage in de kosten van je kinderen • Kinderopvangtoeslag, een bijdrage in de kosten van kinderopvang Ook wordt voor de berekening van de toeslag gekeken naar de inkomen (Belastingdienst, 2020). Hoe kun je de kwijschelding en toeslag aanvragen? Je kunt via de websites van de belastingdienst, rijksoverheid, waterschappen en gemeenten de kwijschelding aanvragen. De toeslagen kun je aanvragen via www.digid.nl Deze website wordt gebruikt als een soort digitaal paspoort voor overheidsinstanties. Laat dit ook zien via de website! Hoe vraag je een DigiD aan? Stappenplan ook samen doornemen: https://www.digid.nl/stappenplan/stappenplan-digid-aanvragen#161 Lukt het je niet om het alleen te regelen? Er is altijd hulp beschikbaar bij je gemeente, woningbouwvereniging (huurtoeslag), kinderopvang (kinderopvangtoeslag) en verschillende organisaties (Belastingdienst, 2020).	
5 min		- Lage participatie op arbeidsmarkt, hoge uitkeringsafhankelijkheid → vergroot kans op armoede. We gaan het in de volgende les hebben over hoe je werk kunt vinden om onafhankelijk te worden. - Huiswerk meegeven, Zie dia 15.	Huiswerk uitgeprint meegeven
15 min		Evalueren Vraag hoe de deelnemers de eerste les hebben ervaren en vertel wat er op de planning staat voor de volgende les. Nogmaals de huiswerk herinneren, zodat ze het niet vergeten.	

Zelfredzaamheidstraining

Nieuwe start in Nederland

Welkom in de eerste les!

Voorstelronde

Inleiding

- Wat is zelfredzaamheid?
- Wat is het doel van de zelfredzaamheidstraining?
- Welke onderwerpen gaan we bespreken?

Inhoud:

- Deel I: Materiële zelfredzaamheid
- Deel II: Maatschappelijke zelfredzaamheid
- Deel III: Sociale zelfredzaamheid
- Deel IV: Gezondheid en verzorging

Deel I : Materiële zelfredzaamheid

- Financiën
- Werk en opleiding
- Huisvestiging

Financiën

- Hoe kun je je schuld voorkomen of aflossen?
- Hoe krijg je inzicht in je financiële zaken?
- SMART-methode
- Incassobureau > deurwaarder > bewindvoerder
- Brief
- Kwijtschelding en toeslagen
- Huiswerk

Hoe kun je schulden voorkomen?

- Tip 1: Betaal je facturen op tijd!
- Tip 2: Producten op afbetaling? Niet doen!
- Tip 3: Geen telefoonabonnementen.
- Tip 4: Geen creditcards!
- Tip 5: Zet je automatische incasso's in je agenda!

Hoe kun je schulden aflossen?

Step 1

Naam	Totaal	Begroep
Schuld bij bank	10.000	Bank
Schuld bij hypotheek	150.000	Hypotheek
Schuld bij lening	5.000	Lening
Schuld bij creditcard	2.000	Creditcard
Schuld bij lening	1.000	Lening
Schuld bij lening	1.000	Lening
Schuld bij lening	1.000	Lening
Schuld bij lening	1.000	Lening
Schuld bij lening	1.000	Lening
Schuld bij lening	1.000	Lening

Step 1

Step 2

Step 3

Step 4

Filmpje aflosplan:

<https://www.zelfjeschuldenregelen.nl/maak-een-aflosplan/#/panel/0>

Hoe krijg je inzicht in je financiële zaken?

- Noteer je inkomsten.
- Noteer je uitgaven.
- Maak twee kolommen, eerste kolom inkomsten en tweede kolom uitgaven.
- Pas je variabele uitgaven aan.
- Spaar voor de variabel uitgaven.
- Stel financiële doelen.

SMART- methode

SMART Goals - Principe

S	Specific (Specifiek) - schrijf duidelijk afgebakende doelen neer	✓
M	Measurable (Meetbaar) - maak je doelen meetbaar	✓
A	Acceptable (Acceptabel) - zorg ervoor dat de doelen acceptabel zijn voor jezelf	✓
R	Realistic (Realistisch) - stel uitdagende, maar tegelijkertijd haalbare doelen	✓
T	Timely (Tijdsgebonden) - plan een tijd waarbinnen je doel bereikt moet zijn	✓

Incassobureau > deurwaarder > bewindvoerder

Brief

Naam ontvanger
Straat en huisnummer ontvanger
Postcode en plaats ontvanger

Plaats en datum

Betreft: voorbeeld zakelijke brief

Geachte heer/ mevrouw (Naam),

De zakelijke brief heeft een standaard indeling. In deze brief geven we in het kort weer wat de standaard indeling en opmaak is van de zakelijke brief.

Helemaal boven in de zakelijke brief staan de gegevens van de verzender van de brief. Dit zijn minimaal de naam, het adres, de postcode en de woonplaats. Wanneer het een bedrijf betreft wordt de bedrijfsnaam vermeld. Hieronder volgen de gegevens van de ontvanger, wederom de naam, het adres en de postcode, woonplaats. Wanneer de ontvanger een bedrijf is, worden de bedrijfsnaam en de naam of afdeling van de ontvanger vermeld.

Het volgende onderdeel is de Plaats en de datum. De plaats wordt met een hoofdletter geschreven, gevolgd door een komma en de datum. De maand kan zowel in cijfers of voluit geschreven. Je volgt het document met de betreft regel waarin het onderwerp van de brief staat.

De brief start je met de aanhef. Over het algemeen wordt hier Geachte heer/ mevrouw vermeld en indien bekend volgt daarna de naam. De eerste alinea is de inleiding van de brief. Vervolgens komen de vervolg alinea's en sluit je af met de slotalinea.

Na de inhoud van de brief volgt de groet, daar wordt over het algemeen 'Met vriendelijke groet' gebruikt. Daarna sluit je af met de naam en de handtekening.

Met vriendelijke groet,

Naam afzender
Handtekening afzender

Bijlage: Voorbeeld zakelijke brief

Kwijtschelding en toeslagen

Kwijtscheldingen:

- Gemeentelijkbelasting
- Rijksbelasting
- waterschapsbelasting

Toeslagen:

- Zorgtoeslag
- Huurtoeslag
- Kindgebonden budget
- kinderopvangtoeslag

Lage participatie op arbeidsmarkt, hoge
uitkeringsafhankelijkheid → vergroot de
kans op armoede!

Huiswerk

- Maak een budgetplan voor één week.
Neem je plan voor de volgende les
bijeenkomst mee!